

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

2112731

**ANALÝZA REGIONÁLNEJ POLITIKY V OBLASTI
ZÁKLADNEJ INFRAŠTRUKTÚRY V NITRIANSKOM
KRAJI**

2010

Judita Dudáková, Bc.

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

**ANALÝZA REGIONÁLNEJ POLITIKY V OBLASTI
ZÁKLADNEJ INFRAŠTRUKTÚRY V NITRIANSKOM
KRAJI**

Diplomová práca

Študijný program:	Manažment rozvoja vidieckej krajiny a vidieckeho turizmu
Študijný odbor:	3.3.5. Verejná správa a regionálny rozvoj
Školiace pracovisko:	Katedra regionálneho rozvoja
Školiteľ:	Mário Pätoprstý, Ing.

Nitra 2010

Judita Dudáková, Bc.

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Judita Dudáková vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Analýza regionálnej politiky v oblasti základnej infraštruktúry v Nitrianskom kraji“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 28. apríla 2010

Judita Dudáková

Pod'akovanie

Touto cestou vyslovujem pod'akovanie pánovi Ing. Máriovi Pätoprstému za ochotnú pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej diplomovej práce.

Abstrakt

Slovenská republika sa vyznačuje obrovskými regionálnymi disparitami. Rozdiely môžeme vidieť v rozvoji okresov jednotlivých krajov. Jednou z najväčších príčin regionálnych disparít je nedostatok finančných prostriedkov. Tieto disparity sa snaží riešiť regionálna a štrukturálna politika.

K ich odstraňovaniu a zmierňovaniu sa využíva v súčasnosti najmä európske nástroje kohéznej politiky (štrukturálne fondy) a Európsky fond pre rozvoj vidieka. Ďalšími nástrojmi sú vládne granty a podpora zahraničným a domácim investorom pri nových investíciách do výroby, zvlášť v regiónoch s vysokou nezamestnanosťou.

V diplomovej práci sa zameriavam na analýzu schválených projektov Nitrianskeho samosprávneho kraja. Východiskom pre spracovanie tejto analýzy bola analýza výziev na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok v rámci Regionálneho operačného programu.

Kľúčové slová: región, regionálna politika, regionálny operačný program, kraj, výzvy.

Abstract

The Slovak Republic is characterized by huge regional disparities. Differences can be seen in the development of the various districts of the regions. One of the biggest causes of regional disparities is a lack of funds. These disparities are trying to solve regional and structural policy.

Their removal and mitigation is now mainly used in European cohesion policy instruments (Structural Funds) and the European Fund for Rural Development. Other instruments are government grants and support foreign and local investors to invest in new production, particularly in regions with high unemployment.

The diploma thesis focuses on the analysis of projects approved Nitra region. The basis for the processing of this analysis was an analysis of calls for applications for non-repayable financial contribution under the Regional Operational Programme.

Key words: region, regional policy, regional operational program, region, challenges.

Obsah

Obsah	5
Zoznam skratiek a značiek	7
Úvod	8
1 REGIONÁLNA POLITIKA	10
1.1 Vymedzenie pojmov	10
1.1.1 Priestor a región	10
1.1.2 Regionálny rozvoj	11
1.2 Regionálna politika Európskej únie	12
1.2.1 Vývoj regionálnej politiky Európskej únie	14
1.2.2 Základné princípy regionálnej politiky EÚ	15
1.2.3 Ciele regionálnej politiky	17
1.2.3.1 Programovacie obdobie 2004 - 2006	17
1.2.3.2 Programovacie obdobie 2007 - 2013	18
1.3 Regionálna politika Slovenskej republiky	19
1.3.1 Vývoj regionálnej politiky Slovenskej republiky	20
1.3.2 Základné princípy regionálnej politiky EÚ uplatňované v SR	22
1.3.3 Ciele regionálnej politiky Slovenskej republiky	22
1.3.3.1 Programovacie obdobie 2004 - 2006	22
1.3.3.2 Programovacie obdobie 2007 - 2013	23
1.4 Finančná pomoc z EÚ	24
1.4.1 Iniciatívy Spoločenstva	26
1.4.2 Skrátené programovacie obdobie 2004 - 2006	26
1.4.3 Programovacie obdobie 2007 - 2013	27
1.5 Regionálny operačný program	28
2 CIEĽ PRÁCE	33
3 METODIKA PRÁCE	34
4 VLASTNÁ PRÁCA	35
4.1 Regionálny operačný program	35
4.2 Príotitná os 1 – Infraštruktúra vzdelávania	36
4.2.1 Opatrenie 1.1 – Infraštruktúra vzdelávania	36
4.3 Príotitná os 4 – Regenerácia sídiel	37
4.3.1 Opatrenie 4.1 – Regenerácia sídiel	37

4.3.2	Opatrenie 4.2 – Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb	38
4.4	Póly rastu	39
4.5	Analýza výziev opatrení ROP	40
4.5.1	Analýza výzvy na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 1.1 – 2008/01	40
4.5.2	Analýza výzvy na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 1.1 – 2009/01	41
4.5.3	Analýza výzvy na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 4.1a – 2009/01	43
4.5.4	Analýza výzvy na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 4.2 – 2008/01	44
4.5.5	Analýza výzvy na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 4.2 – 2009/01	45
4.6	Rozdelenie obcí Nitrianskeho kraja do pólov rastu	47
4.6.1	Inovačné póly rastu	47
4.6.2	Kohézne póly rastu	48
4.6.3	Obce v záujmovom území inovačných pólov rastu	49
4.6.4	Obce mimo pólov rastu a záujmového územia	50
5	NÁVRH NA VYUŽITIE VÝSLEDKOV	51
	Záver	52
	Zoznam použitej literatúry	54
	Prílohy	58

Zoznam skratiek a značiek

ČŠ	Členský štát
EAGGF	Európsky poľnohospodársky usmerňovací a garančný fond
EQUAL	Iniciatíva orientovaná proti diskriminácii a nerovnostiam na trhu práce
ERDF	Európsky fond regionálneho rozvoja
ES	Európske spoločenstvo
ESF	Európsky sociálny fond
EÚ	Európska únia
FIFG	Finančný nástroj pre usmerňovanie rybolovu
HaZZ	Hasičský a záchranný zbor
HDP	Hrubý domáci produkt
HP	Horizontálne priority
IKT	Informačné a komunikačné technológie
INTERREG	Iniciatíva podporujúca cezhraničnú spoluprácu
ISPA	Rozvoj dopravnej infraštruktúry a životné prostredie
KF	Kohézny fond
LEADER	Iniciatíva podporujúca rozvoj vidieka
MRK	Marginálne rómske komunity
NFP	Nenávratný finančný príspevok
NSK	Nitriansky samosprávny kraj
NSRR	Národný strategický referenčný rámce
NUTS	Kategorizácia územno-správnych jednotiek
MVRR	Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja
OP	Operačný program
OP ZI	Operačný program Základná infraštruktúra
PHARE	Podpora hospodárskej a sociálnej súdržnosti
ROP	Regionálny operačný program
SAPARD	Rozvoj multifunkčného poľnohospodárstva a vidieka
SR	Slovenská republika
SVE	Stredná a východná Európa
URBAN	Iniciatíva zameraná riešenie problémov miest postihnutých krízou
VÚC	Vyšší územný celok
ZMOS	Združenie miest a obcí Slovenska

Úvod

Špecifickým znakom Slovenskej republiky sú priestorovo výrazné a prehlbujúce sa regionálne disparity. Tieto rozdiely sú prejavom priestorovo diferencovanej ekonomickej a sociálnej úrovne regiónov.

Regionálne rozdiely majú rôzne príčiny. Môžu vyplývať z dlhodobých nevýhod spôsobených geografickou odľahlosťou alebo z nedávnych sociálnych a hospodárskych zmien alebo z kombinácie týchto dvoch faktorov. Dosah týchto nevýhod sa často odzrkadľuje v sociálnych problémoch, menej kvalitných školských zariadeniach, vo vyššej nezamestnanosti a v neprimeranej infraštruktúre. V prípade niektorých členských štátov je časť ich problémov spôsobená predchádzajúcimi centrálnymi plánovanými hospodárstvami.

Na odstránenie týchto regionálnych disparít majú obce možnosť využiť pomoc Európskej únie formou podania žiadostí o nenávratný finančný príspevok vo výške 95%.

Jednou z najvýznamnejších politík v rámci Európskej únie je štrukturálna politika. Na jej realizáciu plynú dlhodobo približne 35 % finančných prostriedkov zo spoločného rozpočtu. Jej cieľom je znižovanie regionálnych disparít a nerovnováhy. Aj napriek tomu, že o význame tejto politiky pre bezproblémové fungovanie jednotného vnútorného trhu únie niet pochyb, patrí práve štrukturálna politika vzhľadom na svoju finančnú náročnosť k politikám, o ktorých predstavitelia členských štátov najčastejšie diskutujú, či dokonca ich podrobujú kritike. Zaraďuje sa tak bok po boku s poľnohospodárskou politikou k politikám, ktoré v minulosti najčastejšie prechádzali reformným procesom, ktorého cieľom bolo predovšetkým znížiť náklady uvedených politík a zefektívniť ich fungovanie.

Diplomová práca sa zameriava na analýzu výziev na predkladanie žiadostí vybraných opatrení Regionálneho operačného programu v rámci Nitrianskeho samosprávneho kraja. Konkrétnejšie sa zameriava na výzvu Prioritnej osi 1 – Infraštruktúra vzdelávania, Opatrenie 1.1 – Infraštruktúra vzdelávania a na výzvy Prioritnej osi 4 – Regenerácia sídiel, Opatrenie 4.1 – Regenerácia sídiel, konkrétnejšie na oblasť podpory 4.1a – Samostatne dopytovo orientované projekty a na Opatrenie 4.2 – Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb.

Sleduje stav schválených žiadostí o nenávratný finančný príspevok v rámci kraja a úspešnosť jednotlivých okresov. Úspešnosť predkladania výziev jednotlivých opatrení v rámci okresov kraja sú znázornené v tabuľkách a v grafoch.

Obce okresov NSK sú rozdelené na obce, ktoré patria do inovačných a kohéznych pólův rastu, ďalej na obce ležiace v záujmovom území inovačných pólův a na tie, ktoré nie sú ani pólmi rastu a ani neležia v záujmovom území pólův rastu.

1 REGIONÁLNA POLITIKA

1.1 Vymedzenie pojmov

1.1.1 Priestor a región

Priestor bol pôvodne chápaný ako statická kategória s danosťou určitých rozvojových faktorov. Priestor je dnes chápaný ako dynamická veličina a zároveň ako spoločensko-ekonomická kategória. Podľa P. Hoffmana, priestor nie je správne považovať len za interné prírodno-ekonomické prostredie, ktoré rozvojový proces len pasívne prijíma a svojimi obmedzeniami najmä zdrojovými, ale aj pôdnymi, územno-technickými a ekologickými ho predovšetkým kvantitatívne limituje (**Belajová, 2005**).

Región je územný celok vymedzený podľa klasifikácie štatistických územných jednotiek (**Zákon č. 539/2008 Z. z., 2008**).

Základom vymedzenia regiónu je územie a relatívna komplexnosť funkcií, resp. možnosť realizácie aktivít zahrňujúcich široké spektrum uspokojovania potrieb a záujmov jeho sociálnych, hospodárskych a sídelných subjektov (**Oreský, 2007**).

Tvrdoň charakterizuje región ako dynamický prvok väčšieho celku, národného hospodárstva, ktorého rozmery nie sú navždy dané a menia sa v závislosti od intenzity pôsobenia ekonomických síl. Súčasne predstavuje priestorovo uzavretý systém, ktorý sa skladá z množstva prvkov, ktoré sú medzi sebou v silnejšej interdependencii ako iné premenné (**Dubecová, 2000**).

Ďalej uvádza, že ekonomický región predstavuje plynulé a lokalizované územie, čo ekonomický priestor nepredstavuje. Napríklad skupina tovární veľkej korporácie formuje priestor, ale nemusí región. Taktiež skupina určitých územných celkov (napr. okresov) s vysokým príjmom na obyvateľa formuje priestor, ale nemusí byť súčasťou toho istého súvislého územia (kraja). Medzi jednotlivými územiami sa môžu nachádzať iné ohraničené celky (okresy) s omnoho nižším, resp. veľmi nízkym príjmom na obyvateľa. Tak ako sú tieto bohaté okresy súčasťou toho istého ekonomického priestoru, tak nepatria do homogénneho regiónu.

V prístupoch, ktoré vo väčšej miere preferujú a stotožňujú ekonomický rozvoj s regionálnym, región predstavuje „geograficky ohraničené územie, ktoré disponuje súborom kvalitatívnych a kvantitatívnych podmienok na sformovanie diverzifikovaného územno-hospodárskeho a sociálneho systému, územie s vysokou intenzitou

ekonomických a sociálnych väzieb, ktoré rozvíja optimálne vzťahy s inými regiónmi a je schopné reprodukovať rastové potreby prevažne vlastných zdrojov“ (**Rajčáková**, 2008).

1.1.2 Regionálny rozvoj

Definovať pojem regionálny rozvoj v celej jeho zložitosti je veľmi obtiažne, ba podľa niektorých až nemožné. Pri úvahách na túto tému je preto vhodné vychádzať z faktu, že regionálny rozvoj podobne ako každá ľudská činnosť sa realizuje v určitom čase a určitom priestore, ktorý ho formuje. Toto formovanie vychádza zo špecifických podmienok a vlastností tohto priestoru, ktorými sa odlišuje od svojho okolia. Pre takto definovaný priestor sa vo všeobecnosti zaužíval pojem región (**Klamár**, [cit. 2010-01-04]).

Pojem „región“ vo všeobecnosti predstavuje vnútorne súdržné územie, primerane ekonomicky a kultúrne sebestačné, schopné primeranej autonómie. Zákon č. 503/2001 o podpore regionálneho rozvoja chápe región ako územne vymedzený priestor na tvorbu a uskutočňovanie regionálnej a štrukturálnej politiky na úrovni druhého a tretieho stupňa podľa klasifikácie štatistických územných jednotiek. V legislatívnom vymedzení Slovenskej republiky je región vymedzený územne a jeho územie je totožné so samosprávnym krajom. V rámci regiónov vykonávajú vlastnú politiku rozvoja územia mestá a obce (alebo ich združenia), ktoré pri tom využívajú princípy regionálneho (územného) marketingu (**Morovská a kol.**, [cit. 2010-01-04]).

Pojem rozvoj je pojmom viacvýznamovým, používa sa v mnohých súvislostiach, je obtiažne ho jednoznačne definovať. Ide o konglomerátny pojem. V zásade sa autori zhodujú, že popisuje proces orientovaný na určitý cieľ, ktorý závisí od variabilných predstáv v priestore a čase a tento proces prebieha neustále a podlieha ustavičným zmenám, ktoré sa odrážajú aj v zmene významu tohto pojmu. Veľmi často dochádza ku konfúzii pojmov hospodársky rozvoj a hospodársky rast. Hospodársky rozvoj je nemysliteľný bez hospodárskeho rastu, ním sa však nevyčerpáva (**Sojka**, [cit. 2008-02-15]).

Chápanie pojmom regionálny rozvoj a regionálna politika, podobne ako región, nie je jednoduché. Potvrdzujú to aj myšlienky Nohlena a Nuschelera, podľa ktorých pojem „rozvoj je premerane viacvýznamový, ťažko definovateľný, názorovo a ideologicky protichodný, používaný v rôznych súvislostiach“. Maier, Tödling (1998)

vyzdvihujú nadobudnutie statusu významu (hodnoty), ktorú rozvoj nadobúda prostredníctvom „účelu“. Podľa nich „rozvoj predstavuje neurčitý pojem, ktorý môže byť ucelený iba na základe konkrétnych hodnotových postojov“. Vo všeobecnosti význam pojmu spočíva v tom, že „popisuje proces, orientovaný na určitý cieľ, ktorý závisí od hodnotových predstáv v priestore a čase“, teda podlieha neustálym zmenám, odrážajúcim sa v zmene významu (**Rajčáková, 2005**).

Regionálny rozvoj je súbor sociálnych, hospodárskych, kultúrnych a environmentálnych procesov, ktoré prebiehajú v regióne a ktoré prispievajú k zvyšovaniu jeho konkurencieschopnosti, trvalému hospodárskemu rastu, sociálnemu rozvoju a územnému rozvoju a k vyrovnávaniu hospodárskych rozdielov a sociálnych rozdielov medzi regiónmi (**Zákon č. 539/2008 Z. z., 2008**).

Regionálny rozvoj predstavuje špecifickú a sociologicky pomerne dobre rozpracovanú problematiku rozvoja tzv. nadsídelných útvarov - väčších územných celkov charakteru okresu, kraja, oblasti. Pre sa pre tieto útvary zvyčajne, i keď nie celkom presne, používa pojem región (**Oreský, 2007**).

V súčasnej teórii a praxi sa stretávame s ekonomickým rozvojom. Ekonomický rozvoj potom definujeme ako dlhodobý vzostup schopností ekonomicky poskytovať obyvateľstvu rozmanité tovary a služby. Schumpeter považuje rozvoj za aktívnu zmenu v evolučnom zmysle. Z jeho teórie vyplýva, že ekonomický rozvoj má charakter evolučného procesu, neprebíha rovnomerne a jeho realizácia má kumulatívny charakter. Táto teória v sebe zahŕňa nielen zmeny súvisiace s technickým pokrokom, ale tiež zmeny vo výrobe, v riadení a obchodovaní (**Dubecová, 2000**).

Ekonomický rozvoj v regióne je úzko spätý s jeho dopadom na obyvateľstvo a také sociálne charakteristiky, akými sú zamestnanosť či nezamestnanosť, úroveň osobných dôchodkov, príjem domácností a pod. Preto sa rozvoj v regióne často chápe v súčinnosti ako sociálno-ekonomický rozvoj, t.j. v súvislostiach ekonomického a sociálneho prejavu. Ekonomický rozvoj regiónov je dynamická veličina (**Belajová, 2005**).

1.2 Regionálna politika Európskej únie

V rámci Európskej Únie nie sú všetky oblasti rovnako rozvinuté. Existujú ekonomické a sociálne rozdiely, ktoré sú stále veľmi výrazné. Vytvorenie jednotného trhu medzi štátmi EÚ prináša riziko, že hospodársky rozvoj sa bude sústreďovať do

rozvinutých oblastí a menej vyspelé oblasti budú stále viac zaostávať. Regionálne disproporcie sa tým budú prehlbovať a môžu ohroziť súdržnosť Spoločenstva. Toto si členské štáty uvedomili pri formulovaní Zmluvy o Európskej únii, v ktorej úvode (časť I, článok B) sa hovorí o cieľoch Únie, ktoré môžeme chápať ako ciele regionálneho usporiadania: Podporovanie vyváženého a trvalého hospodárskeho a sociálneho pokroku, ktorý sa dosiahne predovšetkým zavedením priestoru bez vnútorných hraníc a posilnením hospodárskej a sociálnej súdržnosti. (**Culková**, [cit. 2010-01-04]).

Ďalej uvádza, že regionálna politika je vykonávaná prostredníctvom verejného sektora, predovšetkým politických orgánov a úradov (ministerstvá hospodárstva, úrady vlády). Čoraz viac úloh preberá aj Európska únia ako nadnárodná inštitúcia. Dôležitosť regionálnej politiky potvrdzuje rastúce množstvo prostriedkov, ktoré boli na ňu vynaložené.

Regionálna politika predstavuje jednu z najvýznamnejších politík Európskej únie. Jej úlohou je vyrovnávať disproporcie v dosiahnutej úrovni hospodárskeho rozvoja jednotlivých regiónov únie. Končným cieľom regionálnej politiky je vytvorenie podmienok pre rovnomerné osídlenie jednotlivých regiónov a rovnomerný rozvoj ekonomických aktivít v menej rozvinutých oblastiach (**Lipková**, [cit. 2010-01-04]).

Regionálna politika EÚ predstavuje pomoc prostredníctvom štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu. Jej cieľom je znižovanie rozdielov medzi jednotlivými regiónmi a zmiernenie zaostávania menej rozvinutých regiónov. V rámci tejto pomoci ekonomicky silnejšie krajiny prispievajú ekonomicky slabším krajinám na základe princípu solidarity. Tento princíp je jedným zo základných princípov fungovania EÚ (**Hyžová**, 2004).

Ďalšími nástrojmi tejto politiky sú Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka a štyri iniciatívy spoločenstva: INTERREG (podpora spolupráce regiónov EÚ), URBAN (podpora regenerácie miest), LEADER (podpora stratégií miestneho udržateľného rozvoja) a EQUAL (eliminácia nerovnoprávností na trhu práce). V mnohých prípadoch je regionálna politika označovaná ako politika štrukturálna, nakoľko je financovaná prostredníctvom Štrukturálnych fondov (dostupné na internete : <<http://www.edotacie.sk>>, [cit. 2008-01-05]).

Ďalej sa tu uvádza, že v súčasnosti sa z rozpočtu EÚ vyčleňuje na regionálnu politiku viac ako jeden tretina prostriedkov rozpočtu EÚ. Prostredníctvom tejto politiky únia prispieva k rozvoju zaostávajúcich regiónov, k reštrukturalizácii priemyselných

oblastí, ktoré sa ocitli v ťažkej situácii, k ekonomickej diverzifikácii vidieckych oblastí, kde je poľnohospodárstvo na ústupe, či k revitalizácii zanedbaných mestských štvrtí. Pomoc z rozpočtu EÚ smeruje priamo k národným alebo regionálnym orgánom, ktoré sú zodpovedné za riadenie rozvojových programov.

Aby boli rozvojové politiky úspešné, musíme byť nielen schopní identifikovať príčiny regionálnych nerovností a sociálnych problémov (ekonomické, sociálne ekonomické, sociálne kultúrne, environmentálne), ale s navrhovanými riešeniami a projektmi by sa mali stotožňovať aj ľudia, ktorých sa týkajú (**Marek, Kocmánková-Meňšíková, 2003**).

1.2.1 Vývoj regionálnej politiky Európskej únie

História začiatkov regionálnej politiky v Európe siaha do obdobia po prvej svetovej vojne a veľkej hospodárskej kríze v 30-tych rokoch 20. storočia. Táto situácia ukázala potrebu zamerať sa na hospodársku politiku štátu a na znižovanie regionálnych rozdielov. Ďalším historickým medzníkom bolo obdobie po 2. svetovej vojne, keď bolo treba obnovovať vojnu zničené krajiny. To boli kľúčové momenty, ktoré prispeli k tomu, že regionálna politika sa stala neoddeliteľnou súčasťou hospodárskych politík v Európe (dostupné na internete : <<http://www.vasaeuropa.sk>>, [cit. 2010-01-04]).

Vytváranie „spoločnej“ regionálnej politiky (t. j. politiky kohézie alebo politiky súdržnosti) ako nástroja na zmiernenie ekonomicko-sociálnych nerovností medzi členskými štátmi ES a ich regiónmi prostredníctvom finančnej pomoci, sa uskutočňovalo postupne a dlhodobo, v závislosti od jednotlivých štádií budovania spoločného trhu. Za obdobie vzniku regionálnej politiky sa považujú 70. roky, pre ktoré bolo z hľadiska Spoločenstva charakteristické odblokovanie politickej krízy a teda i stanovenie nových integračných priorít, napríklad v podobe plánu hospodárskej a menovej únie (**Hrivík, 2008**).

Vo vývoji regionálnej politiky EÚ možno identifikovať niekoľko etáp. Prvá sa viaže na obdobie rokov 1957 – 1974. V tomto období samotná regionálna politika, jej ciele a úlohy neboli formulované v dokumentoch Európskeho spoločenstva jednoznačne. Pre prvú etapu regionálnej politiky EÚ bol charakteristický individuálny prístup šiestich členských krajín, ktoré v Paríži založili Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ (**Rajčáková, 2005**).

Rímska zmluva, prijatá v roku 1957 - zmluva na základe ktorej vzniklo Európske hospodárske spoločenstvo, nezahŕňa problematiku regionálnej politiky. Iba v jej preamlube je stanovená požiadavka zabezpečenia harmonického rozvoja a zníženia rozdielov v hospodárskom rozvoji jednotlivých regiónov, najmä ekonomicky zaostalejších (**Lipková**, [cit. 2008-02-15]).

Druhé vývojové obdobie regionálnej politiky Spoločenstva spadá do obdobia rokov 1974 – 1985. Etapa rozvoja politiky súdržnosti je spätá so vstupom nových krajín. Proces rozširovania však znamenal aj zvyšovanie nerovností, prehĺbovanie rozdielov a to na úrovni štátov aj regiónov. Vzniknutá situácia si pre zabezpečenie ekonomickej a sociálnej kohézie ako jedného z dominantných integračných cieľov, stále naliehavejšie vyžadovala vznik spoločnej regionálnej politiky. Aj napriek nedocenenému významu regionálnej a štrukturálnej politiky v rokoch 1986 – 1993 boli postupne realizované spoločné programy (**Rajčáková**, 2005).

V plánovacom období rokov 1994 – 1999 došlo k ďalším zmenám v systéme štrukturálnej politiky EÚ. V tej súvislosti bolo potrebné prehodnotiť štrukturálnu politiku i spôsoby financovania štrukturálnej politiky najmä voči novým štátom. Proces rozširovania EÚ si preto vyžiadala uskutočnenie ďalších zásadnejších zmien v dovedajšom systéme uplatňovanej štrukturálnej politiky (**Belajová**, 2005).

Súčasná EÚ je výsledkom úsilia tých, ktorí od roku 1950 podporovali vznik ES. Predstavuje najpokrokovejšiu organizáciu multisektorovej integrácie s oprávnením pôsobiť tak v hospodárskej, sociálnej a politickej oblasti, ako aj v oblasti práv občanov a v oblasti zahraničných vzťahov svojich pätnástich členských štátov. Európske spoločenstvo od svojho vzniku prechádza vývojom spojeným s rozširovaním počtu členov. Každé doterajšie rozširovanie prinieslo reformy celkového rozpočtu, zmeny v inštitúciách a nové opatrenia na zaistenie fungovania Únie. V súčasnej dobe sú pripravované reformy z dôvodov plánovaného rozšírenia o štáty SVE (**Cipár**, 2004).

V súčasnosti sa pomoc regiónom orientuje na pomoc novým členom EÚ. Ide o pomoc tak vyrovnávania regionálnych rozdielov ako aj o celkovú podporu ekonomiky týchto krajín pre umožnenie ďalšej integrácie v rámci Európskej menovej únie (dostupné na internete: <<http://www.vasaeuropa.sk>>, [cit. 2010-01-04]).

1.2.2 Základné princípy regionálnej politiky EÚ

Finančná podpora pre projekty, ktoré slúžia na dosiahnutie regionálnych a štrukturálnych cieľov, prebieha podľa prísneho distribučného systému. Na začiatku

orgány na miestnej, regionálnej a národnej úrovni zostavia rozvojové plány. Rozvojové plány obsahujú analýzu súčasného stavu regiónu, finančný plán riešenia problémov, hlavné strategické smery riešenia projektu, ako aj ich dopad na životné prostredie. Na základe týchto plánov Komisia v spolupráci s členským štátom zostavuje Rámec podpory Spoločenstva (Community Support Framework), ktorý vymedzuje hlavné priority, formy pomoci a finančnej podpory zo strany EÚ. Ku každej prioritě potom členský štát predkladá operatívne programy vo forme žiadosti. Na základe tejto žiadosti Komisia resp. Rada (pre cieľ 1) prijme rozhodnutie - ak je kladné, zodpovednosť za realizáciu programov preberajú miestne, regionálne a národné orgány. Dohľad a kontrolu nad programami vykonáva členský štát aj orgány Spoločenstva. Tento zložitý proces prebieha podľa princípov regionálnej politiky, ktoré sa odrážajú v programovej a právnej úprave celého procesu poskytovania pomoci (dostupné na internete: <<http://www.edotacie.sk>>, [cit. 2008-01-05]).

Efektívne fungovanie štrukturálnych fondov EÚ ako hlavných nástrojov rozvoja regiónov je založené na európskych princípoch vzájomnej súčinnosti (**Rajčáková**, 2005).

Základnými princípmi, ktorými sa riadi regionálna politika, sú princíp koncentrácie, princíp partnerstva, princíp doplnkovosti, princíp subsidiarity a princíp programovania (**Lipková**, [cit. 2008-02-15]).

a) **Princíp koncentrácie** vyžaduje sústredovať prostriedky štrukturálnych fondov Európskej únie do najproblémovjších regiónov. Na základe stanovených kritérií EÚ sú za zaostávajúce oblasti považované regióny úrovne NUTS II, ktorých HDP na jedného obyvateľa v parite kúpnej sily nepresahuje 75% priemeru EÚ.

b) **Princíp partnerstva** obsahuje požiadavku aktívnej účasti príslušných orgánov všetkých stupňov na príprave, uskutočňovaní a monitorovaní výsledkov projektov, ktoré sú súčasťou programov regionálnej politiky a sú spolufinancované z prostriedkov štrukturálnych fondov.

c) **Princíp doplnkovosti** znamená, že prostriedky z rozpočtu Európskej únie dopĺňajú finančné prostriedky národných štátov a jednotlivých regiónov. Financovanie z národných prostriedkov prostriedky EÚ nenahrádzajú ale ich iba dopĺňajú.

d) **Princíp subsidiarity** znamená, že zodpovednosť za efektívne využitie prostriedkov EÚ sa posúva čo najbližšie k realizátorom navrhovaného projektu, kde je možné najpresnejšie zohľadniť miestne podmienky realizácie projektu. Za jednotlivé projekty sú zodpovedné jednotlivé národné a regionálne orgány.

e) **Princíp programovania** zdôrazňuje integrovaný viacročný prístup, t.j. plánovanie. Tento princíp sa v rámci Európskej únie uplatňuje a kandidátske štáty musia tiež pripraviť Regionálne rozvojové plány, na základe ktorých bude spolu s orgánmi EÚ vypracovaný Program podpory Európskej únie a príslušné operačné plány (**Lipková**, [cit. 2008-02-15]).

1.2.3 Ciele regionálnej politiky

1.2.3.1 Programovacie obdobie 2004-2006

Európska regionálna politika je jedinečnou spoločnou politikou založenou na finančnej solidarite. Na vyrovnanie regionálnych ekonomických a sociálnych rozdielov sa využíva viac ako 35 % rozpočtu Európskej únie, ktorý tvoria príjmy hlavne z bohatších členských štátov (dostupné na internete: <<http://www.rrasenec-pezinok.sk>>, [cit. 2008-02-15]).

Pomoc pre zaostávajúce regióny sa však neobmedzuje iba na finančné príspevky. Prostredníctvom regionálnej politiky Spoločenstvo dohliada na rozvojové aktivity plánované na miestnej úrovni. Až 94 % štrukturálnych fondov sa zameriava na tri prioritné ciele regionálnej politiky (**Hrivík**, 2008):

Cieľ 1 (územný) : Pomoc zaostávajúcim regiónom, t. j. dobudovanie stále chýbajúcej základnej infraštruktúry alebo podpora investícií v obchodno-ekonomickej činnosti. Vztahuje sa asi na päťdesiat regiónov, v ktorých žije až 22 % obyvateľov Európskej únie a ktoré dostávajú 70 % finančných prostriedkov.

Cieľ 2 (územný) : Podpora ekonomickej a sociálnej konverzie v priemyselných, vidieckych, mestských oblastiach a v oblastiach závislých od rybolovu, ktoré majú štrukturálne problémy. V týchto krízových oblastiach, ktoré dostávajú 11,5 % celkového rozpočtu, žije 18 % obyvateľov Európskej únie.

Cieľ 3 (tematický) : Modernizovanie systémov vzdelávania a podpora zamestnanosti. Nástroje podporované v rámci Cieľa 3 sú určené pre celú Európsku úniu okrem tých regiónov, na ktoré sa vzťahuje Cieľ 1, v rámci vyrovnávacích programov ktorého sú obsiahnuté aj nástroje na vzdelávanie a zamestnanosť. Na Cieľ 3 je určených 12,3 % celkového rozpočtu (**Žáryová**, 2002).

Okrem uvedených troch cieľov podporujúcich štrukturálne zmeny v regiónoch podporovala EÚ v plánovacom období rokov 2000 – 2006 aj:

-
- rozvoj poľnohospodárstva a vidieka (4),
 - rozvoj prihraničných regiónov (5),
 - riešenie problémov upadajúcich miest (6),
 - rozvoj vidieckych sídel cestou miestnych stratégií rozvoja (7),
 - riešenie diskriminácie a nerovnosti na trhu práce (8),
 - riešenie konkurencieschopnosti v rybolove a spracovaní rýb (9).

V období rokov 2000 – 2006 EÚ tak prostredníctvom štrukturálnej politiky podporovala celkom 9 cieľov (**Belajová**, 2005).

1.2.3.2 Programovacie obdobie 2007 – 2013

Ciele kohéznej politiky sa v porovnaní s predchádzajúcim plánovacím obdobím štrukturálnej politiky počtom výrazne zredukovali (**Lipková**, [cit. 2008-02-15]).

Cieľ Konvergenca – tento cieľ bude financovaný z ERDF, z ESF a z KF. Prostriedky získajú chudobné regióny, ktoré nedosahujú ani 75% priemeru HDP rozšírenej Európskej únie. Väčšina nových členských štátov bude mať nárok na čerpanie v rámci realizácie tohto cieľa (**Lipková**, [cit. 2008-02-15]).

Cieľ *Konvergenca* je zameraný na urýchlenie konvergencie najmenej rozvinutých členských štátov a regiónov zlepšovaním podmienok rastu a zamestnanosti prostredníctvom zvyšovania a zlepšovania kvality investícií do hmotného a ľudského kapitálu, rozvoja inovácie a znalostnej spoločnosti, prispôsobivosti na hospodárske a sociálne zmeny, ochrany, zlepšovania životného prostredia a administratívnej efektívnosti. Tento cieľ predstavuje prioritu fondov (**Hrivík**, 2008).

Cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť - cieľ bude financovaný z prostriedkov ERDF a z národných rozvojových programov zamestnanosti financovaných z ESF. Čerpať z tohto fondu budú môcť tie regióny, ktoré nespádajú pod cieľ Konvergenca. Na druhý cieľ regionálnej politiky v nasledujúcom sedem ročnom období malo smerovať 57,9 mld. eur, t. j. 17,22 % výdavkov (**Lipková**, [cit. 2008-02-15]).

Cieľ *Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť* je s výnimkou najmenej rozvinutých regiónov zameraný na posilnenie konkurencieschopnosti a príťažlivosti regiónov, ako aj zamestnanosti predvídaním hospodárskych a sociálnych zmien vrátane zmien spojených s otvorením trhu prostredníctvom zvýšenia a zlepšenia kvality investícií do ľudského kapitálu, inovácií a podpory znalostnej spoločnosti, podnikania,

ochrany a zlepšovania životného prostredia a zlepšovania dostupnosti, prispôsobivosti pracovníkov a podnikov ako aj rozvojom trhov práce na princípe sociálnej inklúzie (Hrivík, 2008).

Cieľ Európska územná spolupráca - vychádza z iniciatívy INTERREG. Z ESF budú finančne podporované regióny, ktoré sa nachádzajú pozdĺž vnútrozemských a námorných vnútorných a niektorých vonkajších hraníc EÚ. Tento cieľ by mal v nasledujúcom rozpočtovom období absorbovať 13,2 mld. eur, t.j. 3,94 % výdavkov (Lipková, [cit. 2008-02-15]).

Cieľ *Európska územná spolupráca* je zameraný na posilnenie cezhraničnej spolupráce prostredníctvom spoločných miestnych a regionálnych iniciatív, posilnenie nadnárodnej spolupráce prostredníctvom akcií prispievajúcich na integrovaný územný rozvoj napĺňajúci priority Spoločenstva a na posilnenie medziregionálnej spolupráce a výmeny skúseností na príslušnej územnej úrovni (Hrivík, 2008).

1.3 Regionálna politika Slovenskej republiky

Regionálna politika už má svoje miesto nielen v každom z členských, ale i prístupujúcich štátov EÚ a jej realizáciou by sa na úrovni regiónov mali prekonávať bariéry, ktoré bránia efektívnemu využívaniu ich endogénneho potenciálu (dostupné na internete: <<http://www.build.gov.sk>>, [cit. 2010-01-04]).

Na základe zhodnotenia demografických, sídelných, ekonomicko-štrukturálnych a environmentálnych súvislostí rozvoja regiónov možno konštatovať, že hlavným znakom regionálnej štruktúry Slovenska sú regionálne disparity a rastúca marginalita. Vo všeobecnosti sa za hlavné príčiny podmieňujúce diferenciálny regionálny rozvoj na Slovensku považujú: primárny (prírodný) potenciál, územno-správne členenie, faktory sídelnej hierarchie, makropolohovej atraktivity (tzv. západo-východný gradient), špecifiká demografickej štruktúry, faktor tzv. veľkej dopravnej infraštruktúry, faktory historického zaostávania regiónov, nevýhodnej ekonomickej špecializácie a faktor depresnosti priľahlých regiónov susedných štátov (Rajčáková, 2008).

K ich odstraňovaniu a zmierňovaniu sa využíva v súčasnosti najmä európske nástroje kohéznej politiky (štrukturálne fondy) a Európsky fond pre rozvoj vidieka. Ďalšími nástrojmi sú vládne granty a podpora zahraničným a domácim investorom pri nových investíciách do výroby, zvlášť v regiónoch s vysokou nezamestnanosťou (dostupné na internete: <<http://sk.wikipedia.org>>, [cit. 2007-12-21]).

1.3.1 Vývoj regionálnej politiky Slovenskej republiky

Česko - Slovensko bolo v rokoch 1948 - 1989 pravdepodobne krajinou s najrazantnejšou politikou vyrovnávania regionálnych rozdielov v regióne strednej a východnej Európy. „Predfebruárové“ východiskové problémy charakterizovali rozvinuté Čechy a zaostalé Slovensko (dostupné na internete : <<http://sk.wikipedia.org>>, [cit. 2007-12-21]).

Rok 1989 znamenal prelom aj v regionálnom vývoji Slovenska. Po 50. rokoch sa dostal na svoju pôvodnú trajektóriu, ktorú prerušila najprv druhá svetová vojna a vzápätí centralistická nivelizácia v socialistickom Československu. Práve tá najviac ovplyvnila súčasnú podobu regionálnej štruktúry Slovenska (Gál, 2003).

Hlavnou prioritou pre rozvoj štátu v 50. a 60. rokoch bola industrializácia Slovenska (považovaná za hlavný nástroj vyrovnávania hospodárskeho rozvoja a životnej úrovne Slovenska s českými oblasťami) a na ňu nadväzujúca urbanizácia – rast miest. Regionálny vývoj bol do roku 1960 súčasťou jednotného štátneho plánu ekonomického vývoja, od začiatku 60. rokov štátny plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja zahrňovali projekty regionálneho vývoja a k štátnemu plánu sa pričlenili aj plány vybraných mestských aglomerácií a prihraničných oblastí. V regionálnom pláne sa dôraz z hľadiska umiestňovania investičných zdrojov kládol na mestá strednej veľkosti (20 – 100 tisíc obyvateľov), ktoré predstavovali jadrá regiónov (dostupné na internete : <<http://sk.wikipedia.org>>, [cit. 2007-12-21]).

Regionálna politika prešla v podmienkach Slovenska viacerými vývojovými etapami, pre ktoré boli príznačné rozdielne strategické ciele, zámery a prístupy, čomu odpovedal aj systém používaných nástrojov na rozvoj regiónov. Každá z vývojových etáp osobitným spôsobom ovplyvňovala rozvoj regiónov a rozdielnou intenzitou využívala potenciálne predpoklady územia, čo sa napokon odrazilo aj v diferencovanej ekonomickej a sociálnej úrovni regiónov a prehlbujúcich sa regionálnych rozdieloch (Rajčáková, 2005).

Nová regionálna politika sa na Slovensku začala formovať po r. 1990. Vláda SR uznesením č. 390/1991 schválila zásady regionálnej hospodárskej politiky, ktoré predstavovali návrh systémových krokov pri riešení regionálnych otázok a regulovaní rozvoja v problémových územných celkoch. Týmto dokumentom sa Slovensko tiež prihlásilo k základným princípom a cieľom regionálneho plánovania zodpovedajúcim európskemu štandardu Európskej charty regionálneho/priestorového plánovania. Nie

všetky zámery a úlohy vyššie uvedeného uznesenia vlády boli však realizované (najmä absentoval zákon o regionálnom rozvoji, fond regionálneho rozvoja a previazaný systém ekonomických nástrojov) čo spôsobilo, že v súvislosti s transformáciou ekonomiky a spoločnosti prebiehal na Slovensku v 90. - rokoch proces diferenciácie regionálneho rozvoja od jadra Bratislavy smerom cez okresy južného a severného Slovenska na východ (**MVRR SR, 2001**).

Ďalej uvádza, že od roku 1990 pôsobili v Slovenskej republike inštitúcie, ktoré začali vytvárať legislatívny rámec regionálneho rozvoja, napr. Centrum strategických štúdií, Úrad pre stratégiu rozvoja spoločnosti, vedy a techniky SR. Je potrebné spomenúť i regionálne rozvojové agentúry, ktoré boli založené na základe generálnej dohody s odbormi a nadväzných uznesení vlády v okresoch, kde miera nezamestnanosti prekročila 20%. V roku 1997 bola vládou SR schválená Koncepcia štátnej regionálnej politiky a vypracovaný bol i celý rad dokumentov súvisiacich s cezhraničnou a medzinárodnou spoluprácou, s integráciou do Európskej únie a s možnosťami poskytnutia pomoci z príslušných fondov.

Osobitne je potrebné uviesť Integrovaný plán regionálneho a sociálneho rozvoja SR (schválený uznesením vlády SR č.923/1999), ktorý vytipoval 29 problémových okresov, ktoré sa koncentrujú do súčasného Košického, Prešovského a Banskobystrického kraja (**MVRR SR, 2001**).

Ústredným orgánom zodpovedným za regionálnu politiku sa stalo Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja (MVRR), ktoré vypracovalo a na schválenie predložilo v roku 2000 Zásady regionálnej politiky, v ktorých boli rozpracované všeobecné organizačno-inštitucionálne, programové, nástrojové a zdrojové možnosti Slovenska pre zabezpečenie regionálnej politiky. Cieľom tohto dokumentu bola harmonizácia regionálnej politiky uskutočňovanej na Slovensku s regionálnou politikou EÚ (**Belajová, 2005**).

Rozvoj regiónov a regionálna politika SR sa v období 1999 – 2004 vyvíjala v súlade s integračnými iniciatívami a so vstupom SR do EÚ. Zmeny v regionálnej politike sa prejavili v transformácii strategických cieľov regionálneho rozvoja a znamenali prínos najmä v administratívnom a legislatívnom zabezpečení. Vzhľadom na to, že na Slovensku prichádza k neustálemu prehĺbovaniu regionálnych rozdielov, hlavnou úlohou regionálnej politiky je postupné vyrovnávanie regionálnych disparít, zabezpečenie sociálno-ekonomickej súdržnosti a zvyšovanie životnej úrovne obyvateľov (**Rajčáková, 2005**).

1.3.2 Základné princípy regionálnej politiky EÚ uplatňované v Slovenskej republike

a) *Princíp koncentrácie* vychádza z potreby sústrediť úsilie a prostriedky Slovenskej republiky na podporu rozvoja najmä tých regiónov, ktoré vykazujú dlhodobu nižšiu ekonomickú výkonnosť a životnú úroveň.

b) *Princíp partnerstva* je založený na potrebe úzkej spolupráce príslušných orgánov štátnej správy, obecnej a regionálnej samosprávy a ďalších orgánov a organizácií v oblasti prípravy a realizácie programových dokumentov, a to tak na úrovni horizontálnej, ako aj vertikálnej.

c) *Princíp programovania* je založený na potrebe koncepčného prístupu pri zabezpečovaní rozvoja jednotlivých regiónov vrátane programovej koordinácie aktivít rôznych subjektov zainteresovaných na rozvoji daného územia.

d) *Princíp doplnkovosti* vychádza zo zásady, že prostriedky štátu nie sú väčšinovým, ale iba doplnkovým zdrojom, ktorý prispieva na podporu aktivít vznikajúcich v regióne (dostupné na internete: <<http://www.build.gov.sk>>, [cit. 2010-01-04]).

1.3.3 Ciele regionálnej politiky Slovenskej republiky

1.3.3.1 Programovacie obdobie rokov 2004 – 2006

Hlavným cieľom podpory regionálneho rozvoja je zabezpečiť vyvážený hospodársky a sociálny rozvoj Slovenskej republiky, odstrániť alebo zmierniť rozdiely v úrovni hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, zabrániť vzniku nových oblastí s nízkou ekonomickou výkonnosťou a životnou úrovňou obyvateľov a zabezpečiť trvalo udržateľný hospodársky a sociálny rozvoj regiónov (dostupné na internete: <<http://www.rokovania.sk>>, [cit. 2007-12-21]).

Ide o:

1) *regióny so sústredenou podporou štátu, a to:*

- a) štrukturálne postihnuté regióny, v ktorých sa sústreďujú negatívne prejavy štrukturálnych zmien, dochádza k útlmu odvetví a výrobných podnikov a k rastu nezamestnanosti,

b) ekonomicky slabé regióny, ktoré na základe ukazovateľov hospodárskeho a sociálneho rozvoja vykazujú podstatne nižšiu úroveň rozvoja ako je priemerná úroveň v Slovenskej republike.

2) *d'alsie regióny, pokiaľ o tom rozhodne vláda*

Sú to napr. regióny s nízkou hustotou obyvateľstva, regióny s vyšším podielom zamestnanosti v poľnohospodárstve, prihraničné regióny, bývalé vojenské priestory, regióny postihnuté živelnými pohromami, regióny so silne narušeným, či poškodeným životným prostredím, regióny s menej priaznivými podmienkami pre rozvoj poľnohospodárskej výroby, regióny s vyššou priemernou mierou nezamestnanosti ako je priemerná úroveň v Slovenskej republike (dostupné na internete: <<http://www.build.gov.sk>>, [cit. 2010-01-04]).

Pri podpore regionálneho rozvoja zo štrukturálnych fondov Európskej únie sa za hospodársky slabé regióny považujú regióny na úrovni NUTS II, v ktorých hodnota hrubého domáceho produktu na obyvateľa v parite kúpnej sily je nižšia ako 75 % hodnoty hrubého domáceho produktu na obyvateľa Európskej únie v parite kúpnej sily v priemere za posledné tri roky.

V súvislosti s ekonomickým rastom v rokoch 2004 až 2006 bolo cieľom Slovenskej republiky dosiahnuť úroveň presahujúcu 54 % priemerného HDP na obyvateľa členských štátov EÚ do roku 2006. Na dosiahnutie tohto cieľa sú určené 3 špecifické ciele, a to:

- podpora ekonomického rastu a konkurencieschopnosti,
- podpora rastu zamestnanosti,
- podpora vyrovnaného regionálneho rozvoja (dostupné na internete: <<http://www.rokovania.sk>>, [cit. 2007-12-21]).

1.3.3.2 Programovacie obdobie rokov 2007 - 2013

Tak ako v predchádzajúcom programovacom období aj pre súčasné programovacie obdobie Slovensko „prevzalo“ ciele kohéznej politiky (aj to nie všetky) a v NSRR zadeklarovalo nasledovné dva strategické ciele regionálnej politiky do r. 2013 (Belajová, 2005).

1. *cieľ Konvergencia* – podpora z ESF a ERDF sa koncentruje na regióny, v ktorých HDP/obyv. za posledné tri roky pred prijatím nových nariadení nedosiahne 75 % priemeru rozšírenej EÚ. V prípade SR zahŕňa tento cieľ celé

územie SR, okrem Bratislavského kraja. Pri financovaní z KF budú pokryté ČŠ. Ktorých HNP za posledné tri roky pred prijatím nariadení nedosiahne 90 % priemeru EÚ, a ktoré majú konvergenčný program. Tieto kritériá spĺňa SR celým svojím územím (Jarábková, 2007).

2. *cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť* – podpora tých oblastí, ktoré nespádajú do cieľa Konvergencia, t. j. Bratislavský kraj (Jarábková, 2007).

Tretí cieľ EÚ - *Európsku územnú spoluprácu* si Slovensko oficiálne nezadeklarovalo vo svojom NSRR, hoci spoluprácu, najmä cezhraničnú, chce riešiť prostredníctvom samostatných programov (Belajová, 2005).

1.4 Finančná pomoc z EÚ

Európske spoločenstvo zahŕňa množstvo regiónov, ktoré prešli rôznym historickým, kultúrnym, sociálnym a ekonomickým vývojom. Európska únia vytvára na riešenie jednotlivých problémov, ktorým čelí a ktorým uzná za potrebné sa venovať, rôzne nástroje. Na vyrovnávanie regionálnych rozdielov v rámci EÚ bol vytvorený systém finančných nástrojov, ktorý je známy pod pojmom štrukturálne fondy (dostupné na internete: <<http://www.transparentnefondy.sk/>>, [cit. 2007-12-21]).

Ďalej sa tu uvádza, že už samotný názov hovorí, že tieto finančné nástroje sú zamerané na podporu štrukturálnych zmien v oblastiach, ktoré považuje európske spoločenstvo za kľúčové. Týmito oblasťami sú najmä zamestnanosť, kvalifikovanosť a vzdelanosť obyvateľstva a poľnohospodárstvo.

Pre dosiahnutie stanovených cieľov v oblasti regionálneho rozvoja využívajú členské štáty únie či ich regionálne a miestne orgány celý rad nástrojov, ktorými štrukturálna politika disponuje. Na úrovni únie v tejto oblasti zohrávajú zásadnú úlohu štrukturálne fondy, Kohézny fond a Európska investičná banka (Lebiedzik, 2006).

Európsky fond regionálneho rozvoja (European Regional Development Fund – ERDF) financuje infraštruktúru, investície do tvorby pracovných príležitostí, miestne rozvojové projekty a pomoc malým firmám (Žáryová, 2002).

Cieľom tohto fondu je znižovať veľké regionálne rozdiely medzi jednotlivými regiónmi Európskej únie, predovšetkým medzi tými oblasťami, v ekonomike ktorých má prevahu poľnohospodárska výroba a oblasťami, ktoré sú postihnuté štrukturálnymi zmenami v priemysle a službách (Cipár, 2004).

Európsky sociálny fond (European Social Fund – ESF) podporuje návrat nezamestnaných a znevýhodnených skupín do pracovného života, najmä financovaním odbornej prípravy a systému podpory zamestnávania týchto skupín (**Žáryová**, 2002).

Je zameraný hlavne na rozvoj aktívnej politiky trhu práce s dôrazom na boj proti vzniku dlhodobej nezamestnanosti, pracovnú integráciu mladých ľudí, vytváranie rovnakých možností prístupu na trhu práce pre všetkých s dôrazom na osoby ohrozené sociálnym vylúčením, zlepšovanie vzdelávania, odborného školstva, poradenstva a vytvárania podmienok na celoživotné vzdelávanie, aktivity na podporu kvalifikovaných a prispôsobivých síl (dostupné na internete : <http://www.vasaeuropa.sk>), [cit. 2010-01-04]).

Riadiaca sekcia Európskeho poľnohospodárskeho a garančného fondu (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF) finančne podporuje rozvoj vidieka a pomoc farmárom najmä v zaostávajúcich regiónoch. „Garančná“ sekcia tohto fondu podporuje aj rozvoj vidieka v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky vo všetkých častiach Európskej únie (**Žáryová**, 2002).

V rámci tohto fondu bola zriadená sekcia, ktorá prispieva k riešeniu štrukturálnych problémov v poľnohospodárstve, čo konkrétne znamená podporu príjmov z farmárčenia a zachovania farmárskych komunít na horách a menej priaznivých oblastiach, podporu mladých farmárov, zlepšenie štrukturálnej výkonnosti držby pôdy, konverziu, diverzifikáciu, reorientáciu a podporu kvality poľnohospodárskej produkcie (**Cipár**, 2004).

Štrukturálne fondy nefinancujú individuálne projekty, ale viacročné programy regionálneho rozvoja, ktoré pripravujú regióny, členské štáty a Európska komisia. Programy sú pripravené podľa spoločných východísk navrhnutých Európskou komisiou pre Európsku úniu ako celok (**Žáryová**, 2002).

Kohézny fond podporuje projekty v oblasti životného prostredia a budovania transeurópskych dopravných sietí v členských krajinách, kde je HDP pod 90 % priemeru EÚ (**Hyžová**, 2004).

Je určený pre ekonomicky slabé členské štáty. Prostriedky fondov doteraz využívalo najmä Írsko, Španielsko, Grécko a Portugalsko. Vďaka dlhoročnej, systematickej pomoci sa tieto krajiny rozvíjali pomerne rýchlo. Úspešne sa im darilo prekonávať rozdiely, ktoré ich oddeľovali od najbohatších štátov Európy (**Panfil**, 2003).

1.4.1 Iniciatívy Spoločenstva

V programovacom období 2000 – 2006 sa zo štrukturálnych fondov financujú štyri iniciatívy (**Zamkovský, 2004**):

- **URBAN** – je zameraný na podporu inovačných stratégií pri regenerácii miest a chátrajúcich mestských častí. Táto iniciatíva je financovaná Európskym fondom regionálneho rozvoja – ERDF (**Zamkovský, 2004**),
- **LEADER** – sa snaží spájať aktívne subjekty vo vidieckych komunitách a ekonomickej sfére v záujme hľadania nových miestnych stratégií udržateľného rozvoja. Je financovaný z Riadiacej sekcie Európskeho poľnohospodárskeho a garančného fondu – EAAGF (**Zamkovský, 2004**),
- **EQUAL** – iniciatíva zameraná na európsku stratégiu zamestnanosti. Jej cieľom je podporovať nové prostriedky v boji proti všetkým formám diskriminácie a nerovnostiam v súvislosti s trhom práce prostredníctvom nadnárodnej spolupráce. EQUAL tiež primerane zohľadňuje sociálnu integráciu a integráciu v oblasti odbornej prípravy na zamestnanie žiadateľov o azyl. Táto iniciatíva je financovaná Európskym sociálnym fondom – ESF (**Kruppová, 2004**),
- **INTERREG** – iniciatíva zameraná na vytváranie cezhraničných partnerstiev na podporu vyváženého rozvoja multiregionálnych oblastí. Jej cieľom je posilnenie ekonomickej a sociálnej súdržnosti v Európskej únii podporením cezhraničnej, nadnárodnej a interregionálnej spolupráce a vyváženého vývoja na území EÚ. Aktivity v rámci INTERREG ú financované z Európskeho fondu regionálneho rozvoja – ERDF (**Kruppová, 2004**).

1.4.2 Skrátené programovacie obdobie 2004 – 2006

Prostriedky zo štrukturálnych fondov môžu členské štáty čerpať na základe programových dokumentov. Programové dokumenty predložené vládami členských krajín musia odrážať základné priority štrukturálnej pomoci, ktoré stanovuje Európska komisia vo forme cieľov. Na programové obdobie 2000 – 2006 boli stanovené nasledovné ciele štrukturálnej politiky EÚ (dostupné na internete: <http://www.transparentnefondy.sk/>), [cit. 2007-12-21]):

- **Cieľ 1** – zameraný na podporu zaostávajúcich regiónov a oblastí postihnutých priemyselným úpadkom, vysokou mierou nezamestnanosti nad priemerom EÚ, nedostatočnou infraštruktúrou, kde je dopad HDP na obyvateľa menej ako 75 %.

-
- **Cieľ 2** – zameraný na podporu oblastí, ktoré sú postihnuté úpadkom priemyslu.
 - **Cieľ 3** – zameraný na podporu rozvoja ľudských zdrojov s dôrazom na adaptáciu a modernizáciu systému zamestnanosti, vzdelávania, odborného výcviku a vzdelávacích programov (Hyžová, 2004).

Ďalej sa tu uvádza, že v skrátenom programovacom období 2004 – 2006 získala Slovenská republika oprávnenie čerpať finančné prostriedky z nasledujúcich fondov:

- *Európskeho fondu regionálneho rozvoja*
- *Európskeho sociálneho fondu*
- *Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho a záručného fondu*
- *Finančného nástroja na riadenie rybolovu.*

Celkovo bolo pre Slovenskú republiku na programovacie obdobie 2004 – 2006 alokovaných 1 123,15 mil. eur. Z toho 1041 mil. eur bolo alokovaných pre programy spadajúce pod Cieľ 1. zvyšných 82,11 mil. eur bolo určených na programy spadajúce pod Cieľ 2 a Cieľ 3 (dostupné na internete: <<http://www.transparentnefondy.sk>>, [cit. 2007-12-21]).

1.4.3 Programovacie obdobie 2007 - 2013

Slovenská republika získala v máji 2004 vstupom do EÚ možnosť podpory kohéznej politiky prostredníctvom čerpania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ. V programovom období 2007-2013 je Kohézna politika EÚ realizovaná prostredníctvom cieleného smerovania príspevkov z fondov EÚ na napĺňanie jej troch hlavných cieľov, ktorými sú konvergencia, regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť a európska teritoriálna spolupráca (dostupné na internete: <<http://www.tsk.sk>>, [cit. 2010-01-04]).

Financie z kohéznej politiky EÚ sú prepojené s myšlienkou solidarity medzi viac a menej prosperujúcimi členskými štátmi. V priebehu obdobia 2007 – 2013 ERDF, Kohézny fond a ESF sa budú podieľať na cieľoch (Laissy, 2008):

Cieľ Konvergencia - Predbežné orientačné rozdelenie finančných alokácií 2007 – 2013 na jednotlivé strategické a špecifické priority v rámci cieľa Konvergencia zobraté na vedomie vládou SR v dokumente „Návrh NSRR 2007 - 2013 (1. verzia)“ uznesením č. 832/2005 vychádzali z odhadu, že Slovensko obdrží v rámci cieľa Konvergencia 10 000 mil. eur (MVRR SR, 2006).

Cieľ Konkurencieschopnosť a zamestnanosť - prerozdelenie finančných prostriedkov (109 mil. eur) medzi OP Bratislavský kraj financovaný z ERDF a OP Ľudské zdroje financovaný z ESF a pokrývajúci obidva ciele (Konvergenciu a Regionálnu konkurencieschopnosť a zamestnanosť) (MVRR SR, 2006).

Slovenská republika ako nový členský štát EÚ po prvýkrát čerpala finančné prostriedky z fondov EÚ v oblasti kohéznej politiky na základe dokumentu *Rámec podpory Spoločenstva* v rokoch 2004 – 2006, t. j. v skrátenom programovom období, ktoré sa pre pôvodné členské štáty EÚ 15 začalo už v roku 2000. Programové obdobie 2007 – 2013 je teda pre Slovenskú republiku prvým programovým obdobím, v rámci ktorého bude mať možnosť využívať zdroje z fondov EÚ v priebehu celého jeho trvania, a to na základe dokumentu *Národný strategický referenčný rámec* (MVRR SR, 2007).

Ďalej sa tu uvádza, že *Národný strategický referenčný rámec Slovenskej republiky* na roky 2007 – 2013 pokrýva cieľ Konvergencia a cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť. Neobsahuje cieľ Európska územná spolupráca. Z obsahového hľadiska treba za kľúčové časti materiálu Národný strategický referenčný rámec považovať: analýzu súčasnej situácie SR, strategickú časť obsahujúcu víziu a stratégiu vrátane priorít NSRR, operačnú časť popisujúcu členenie stratégie na operačné programy a financovanie NSRR.

1.5 Regionálny operačný program

Regionálny operačný program na roky 2007-2013 predstavuje programový dokument Slovenskej republiky pre čerpanie pomoci z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, ktorý sa zameriava na regionálnu infraštruktúru ako na jeden z najdôležitejších determinantov kvality života obyvateľstva (dostupné na internete: <<http://www.tsk.sk>>, [cit. 2010-01-04]).

Regionálny operačný program (ROP) patril do prvej skupiny schválených operačných programov nového obdobia. Komisia ho schválila ešte v septembri 2007 (Geist, 2008).

ROP pre programové obdobie 2007 – 2013 kontinuálne nadväzuje na Prioritu 3 – Lokálna infraštruktúra OPZI zo skráteného programového obdobia 2004 – 2006 a vo viacerých oblastiach jej obsahový záber výrazne rozširuje. Priamo nadväzuje na ciele a priority identifikované na úrovni Národného strategického a referenčného rámca SR

na roky 2007 – 2013 ako základného strategického programového dokumentu SR pre oblasť kohéznej a regionálnej politiky (MVRR SR, 2007).

Hlavným cieľom Regionálneho operačného programu (ROP) je zvýšenie dostupnosti a kvality občianskej infraštruktúry a vybavenosti v regiónoch. Napĺňanie uvedeného cieľa bude prispievať k dosahovaniu cieľa strategickej priority Infraštruktúra a regionálna dostupnosť, ktorým je „*zvýšenie vybavenosti regiónov infraštruktúrou a zvýšenie efektívnosti s ňou súvisiacich služieb*“ (dostupné na internete: <<http://www.strukturalnefondy.sk>>, [cit. 2010-01-03]).

Globálny cieľ sa plní prostredníctvom dosahovania špecifických cieľov ROP, ktorých plnenie je merateľné na úrovni prioritných osí ROP. Špecifické ciele ROP sú určené nasledovne:

- 1) *Zvýšenie úrovne poskytovaných služieb v oblasti vzdelávania*
- 2) *Zvýšenie rozsahu a úrovne poskytovaných služieb v sociálnej oblasti*
- 3) *Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a rozvoja cestovného ruchu*
- 4) *Posilnenie konkurencieschopnosti sídiel a zvýšenie kvality a bezpečnosti verejných priestranstiev*
- 5) *Zvýšenie úrovne dopravnej obslužnosti regiónov*
- 6) *Efektívne riadenie a implementácia ROP* (MVRR SR, 2008).

Napĺňanie jednotlivých špecifických cieľov je možné vďaka príslušným prioritným osiam ROP (dostupné na internete: <<http://www.uciacisaregion.sk>>, [cit. 2010-01-04]).

1. *Prioritná os **Infraštruktúra vzdelávania** (špecifický cieľ 1)*

Intervencie v rámci prioritnej osi 1 ROP sú zamerané na zlepšenie podmienok, v ktorých sú poskytované služby v oblasti vzdelávania vo vybraných predškolských zariadeniach, na základných a stredných školách (MVRR SR, 2007).

Cieľom je zlepšenie tejto situácie. Tomu napomáha veľký záujem o intervencie v oblasti vzdelávania už v predchádzajúcom období 2004 – 2006 konkrétne v rámci opatrenia 3.1 *Budovanie a rozvoj občianskej infraštruktúry* OP Základná infraštruktúra (dostupné na internete: <<http://www.uciacisaregion.sk>>, [cit. 2010-01-04]).

2. *Prioritná os **Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately** (špecifický cieľ 2)*

Intervencie v rámci prioritnej osi 2 ROP sú zamerané na zlepšenie podmienok, v ktorých sú poskytované sociálne služby a vykonávané opatrenia sociálnoprávnej kurately, t.j. na zlepšenie podmienok vo vybraných zariadeniach sociálnych služieb a zariadeniach na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately (**MVRR SR**, 2007).

Predpokladom pre úspech tejto prioritnej osi je aj záujem o tematicky ladené projekty v rámci opatrenia 3.1 OP Základná infraštruktúra v období 2004 – 2006, pričom aktuálna prioritná os ponúka nové možnosti, ktoré v predošlom období neexistovali (dostupné na internete: <<http://www.uciacisaregion.sk>>, [cit. 2010-01-04]).

3. Prioritná os *Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra cestovného ruchu* (špecifický cieľ 3)

Intervencie v rámci prioritnej osi 3 ROP sú zamerané na posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a rozvoja cestovného ruchu prostredníctvom podpory pamäťových a fondových inštitúcií, fondu nevyužitých, resp. nevhodne využitých nehnuteľných kultúrnych pamiatok, podpory stredísk cestovného ruchu s celoročným využitím. Súčasťou podpory sú aj doplnkové neinvestičné aktivity zamerané na propagáciu regiónov a posilňovanie partnerstiev medzi aktérmi rozvoja turizmu (**MVRR SR**, 2007).

V minulom období 2004 – 2006 bolo možné projekty s podobným zameraním na podporu cestovného ruchu a kultúry realizovať v rámci opatrenie 2.1 *Podpora budovania a rekonštrukcie infraštruktúry cestovného ruchu* ako súčasť SOP *Priemysel a služby* (dostupné na internete: <<http://www.uciacisaregion.sk>>, [cit. 2010-01-04]).

4. Prioritná os *Regenerácia sídiel* (špecifický cieľ 4)

Intervencie v rámci prioritnej osi 4 ROP sú zamerané najmä na posilňovanie konkurencieschopnosti sídiel identifikovaných ako inovačné a kohézne póly rastu a na plošné zabezpečenie infraštruktúry nekomerčných záchranných služieb na podporovanom území. Je zameraná na intervencie do hmotnej infraštruktúry miest a obcí ako základných ťažísk osídlenia regiónov (**MVRR SR**, 2007).

Ďalej sa tu uvádza, že široké spektrum aktivít vytvára predpoklady pre realizáciu projektových zámerov komplexného rozvoja sídiel a nadväzuje na veľký dopyt po uvedených typoch aktivít v rámci opatrenia 3.4 *Renovácia a rozvoj obcí* OPZI

v skrátenej programovacom období 2004–2006 (dostupné na internete: <<http://www.uciacisaregion.sk>>, [cit. 2010-01-04]).

5. *Prioritná os Regionálne komunikácia zabezpečujúce dopravnú obsluhu regiónu (špecifický cieľ 5)*

Pri definovaní cieľa prioritnej osi 5 ROP sa vychádzalo z výsledkov analýzy v súčasnej oblasti regionálnej infraštruktúry a z nich identifikovaných hlavných disparít a faktorov rozvoja. Zameriava sa na podporu investičných aktivít so zameraním na rekonštrukciu a modernizáciu dopravno-technického stavu regionálnych komunikácií vo vlastníctve samosprávnych krajov. Zámerom je zabezpečiť také prepojenie ťažísk osídlenia, ktoré umožní efektívny pohyb ľudí a tovaru, modernizáciu dopravných subsystémov zabezpečujúcich bezpečné a hygienicky vyhovujúce dopravné trasy (MVRR SR, 2007).

6. *Prioritná os Technická pomoc (špecifický cieľ 6)*

Táto prioritná os je v podstate pre všetky OP spoločná. Bola vytvorená pre zabezpečenie fungovania a riadenia OP. Týka sa to najmä metodických a analytických aktivít s dopadom na riadenie, implementáciou a monitoringom OP a zabezpečením dostatočnej publicity (dostupné na internete: <<http://www.uciacisaregion.sk>>, [cit. 2010-01-04]).

Tak ako v ostatných operačných programoch aj v ROP sú zadefinované štyri tzv. horizontálne priority (HP) definované Národným strategickým rozvojovým rámcom SR. Každá priorita má svoj cieľ, ktorý je napĺňaný prostredníctvom špecifických aktivít a projektov v každom operačnom programe vzhľadom na jeho tematické zaradenie (dostupné na internete: <<http://www.uciacisaregion.sk>>, [cit. 2010-01-03]).

- **Marginalizované rómske komunity** - zámerom je posilnenie spolupráce, efektívnejšej koordinácie činností a finančných zdrojov smerujúcich k zlepšeniu životných podmienok príslušníkov MRK. Priorita je zameraná na štyri oblasti – vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie, bývanie a tri vzájomne súvisiace okruhy – chudoba, diskriminácia a rodová rovnosť. (MVRR SR, 2007).
- **Rovnosť príležitostí** - podpora základných práv, nediskriminácie a rovnosti (MVRR SR, 2007).

-
- **Trvalo udržateľný rozvoj** - táto priorita sa na jednej strane venuje ekologickému rozmeru ROP, a to v zmysle posudzovania vplyvov všetkých realizovaných projektov na životné prostredie a zvyšovania energetickej efektívnosti budov občianskej infraštruktúry. Na strane druhej sa venuje tematickej a územnej koncentrácii, čo má za cieľ dosiahnuť udržateľnosť intervencií(dostupné na internete: <<http://www.uciacisaregion.sk>>, [cit. 2010-01-03]).
 - **Informačná spoločnosť** - v rámci ROP táto priorita pokrýva tie intervencie, ktoré umožňujú zaobstarávanie IKT do zariadení občianskej infraštruktúry(dostupné na internete: <<http://www.uciacisaregion.sk>>, [cit. 2010-01-03]).

Riadenie operačného programu náleží *Ministerstvu výstavby a regionálneho rozvoja SR*, ktoré popri funkcii Riadiaceho orgánu plní zároveň funkciu Centrálného koordinačného orgánu (dostupné na internete: <<http://www.uciacisaregion.sk>>, [cit. 2010-01-03]).

Oprávneným územím, regiónmi ROP je územie z cieľa Konvergencia. To sú regióny NUTS 2, ktorých HDP na obyvateľa vyjadrený paritou kúpnej sily bol v rokoch 2000-2002 menej ako 75% priemeru HDP v EÚ-25 za rovnaké obdobie. V našom prípade sa týka troch NUTS 2 (západné Slovensko, stredné Slovensko a východné Slovensko). Medzi prijímateľmi bude súkromný i verejný sektor, no hlavne obecné a mestské samosprávy a samosprávne kraje. Hoci operačný program nie je priamo zameraný na podporu firiem, zameraním prispeje k stimulácii vnútorných zdrojov regiónov a rozvoju nadväzujúcich podnikateľských aktivít, najmä u malých a stredných podnikov, a zároveň zvýši atraktivitu regiónov pre zahraničné investície (**Geist**, 2008).

ROP je jedným z balíka operačných programov vytvorených na poskytovanie finančnej pomoci zo štrukturálnych fondov Európskej únie v období 2007 – 2013, v tomto prípade z ERDF. Z tohto fondu je pre ROP Slovensko vyčlenených 1 445 000 000 € a 225 000 000 € z verejných zdrojov Slovenska, čo celkovo činí 1 700 000 000 €. Miera kofinancovania predstavuje 85 % zo strany Európskej únie (dostupné na internete: <<http://www.uciacisaregion.sk>>, [cit. 2010-01-03]).

2 CIEĽ PRÁCE

Cieľom diplomovej práce je vypracovať analýzu regionálnej politiky v oblasti základnej infraštruktúry v Nitrianskom kraji. Na základe tohto cieľa bol vypracovaný metodický postup a boli zvolené ukazovatele hodnotenia časti vlastnej práce.

Východiskom pre spracovanie analýzy je analýza jednotlivých priorít Regionálneho operačného programu:

Prioritná os 1 – Infraštruktúra vzdelávania

- Opatrenie 1.1 – Infraštruktúra vzdelávania

Prioritná os 4 – Regenerácia sídiel

- Opatrenie 4.1 – Regenerácia sídiel
 - Oblasť podpory 4.1a – Samostatne dopytovo orientované projekty
- Opatrenie 4.2 – Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb

Pre analýzu jednotlivých opatrení sú východiskom schválené výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok Regionálneho operačného programu v rámci Nitrianskeho samosprávneho kraja.

3 METODIKA PRÁCE

Objektom skúmania v predloženej práci je Nitriansky samosprávny kraj, jeho okresy a obce. Metodika práce je rozdelená do niekoľkých etáp:

1. štúdium relevantnej literatúry
2. štúdium dokumentov národného a regionálneho významu
3. zber informácií o Regionálnom operačnom programe
4. analýza Nitrianskeho samosprávneho kraja
5. analýza schválených žiadostí o nenávratný finančný príspevok v rámci Regionálneho operačného program

Ku spracovaniu diplomovej práce boli použité:

- údaje získané zo Štatistického úradu SR
- údaje získané z Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja

Za účelom dosiahnutia cieľa boli použité metódy:

- analýza
- popisné metódy
- pozorovanie
- dedukcia
- syntéza
- metódy komparácie
- metóda opytovania

4 VLASTNÁ PRÁCA

4.1 Regionálny operačný program

Hlavným cieľom ROP je zvýšenie dostupnosti a kvality občianskej infraštruktúry a vybavenosti v regiónoch. V záujme zvýšenia kvality a dostupnosti služieb poskytovaných rôznymi typmi zariadení občianskej infraštruktúry a splnenia kvalitatívnych a kvantitatívnych požiadaviek na vybavenosť územia prvkami sídelnej a dopravnej infraštruktúry, sa ROP zameriava na školstvo, sociálnu oblasť, kultúru, cestovný ruch, obnovu miest a obcí, ako aj rekonštrukciu regionálnych cestných komunikácií, a to ciest II. a III. triedy. V špecifických prípadoch podporuje aj projekty nekomerčných záchranných služieb a hasičské zbory.

Regionálny operačný program je programový dokument Slovenskej republiky na čerpanie pomoci z EÚ, konkrétne z Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Finančné prostriedky smerujú predovšetkým na obnovu verejných priestranstiev, rozvoj miest a obcí, modernizáciu a rekonštrukciu škôl, ako aj zariadení sociálnych služieb. Na čerpanie z fondu ERDF sú oprávnené samosprávne kraje mimo Bratislavského samosprávneho kraja. Rozpočet Regionálneho operačného programu je vo výške 1,7 mld. €, z čoho ERDF financuje maximálne vo výške 85 %, štátny rozpočet maximálne 10 % a prijímatelia minimálne 5 % z rozpočtu projektu (tabuľka 1).

Tabuľka 1 – Štruktúra financovania celkových výdavkov na projekt

Príspevky na projekty	%
Maximálny príspevok ERDF	85,00
Maximálny príspevok štátneho rozpočtu SR	10,00
Minimálna finančná účasť prijímateľa	5,00

Zdroj: MVRR SR, 2009

Do jeho implementácie je zapojené nielen MVRR, ale aj sedem úradov samosprávnych krajov v Trnave, Trenčíne, Nitre, Žiline, Banskej Bystrici, Prešove a Košiciach.

Regionálny operačný program je rozdelený do 6 prioritných osí. V mojej diplomovej práci som sa zameriavam na: Opatrenie 1.1 – Infraštruktúra vzdelávania, Opatrenie 4.1 – Regenerácia sídiel a na Opatrenie 4.2 – Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb.

4.2 Prioritná os 1 - Infraštruktúra vzdelávania

Cieľom prioritnej osi 1 je zvýšenie úrovne poskytovaných služieb v oblasti vzdelávania.

Zámerom intervencií v rámci prioritnej osi 1 ROP je splnenie súčasných požiadaviek na kvalitatívnu úroveň podmienok, v ktorých je realizovaný vzdelávací proces a splnenie súčasných kvantitatívnych štandardov predškolských a školských zariadení. Nevyhnutným predpokladom kvalitného vzdelávacieho procesu je aj moderné vybavenie, a preto sú intervencie zamerané aj na obstaranie vybavenia uvedených zariadení, vrátane IKT vybavenia.

Oprávneným žiadateľom v rámci prioritnej osi Infraštruktúra vzdelávania sú zriaďovatelia predškolských a školských zariadení verejného a súkromného sektora.

4.2.1 Opatrenie 1.1 – Infraštruktúra vzdelávania

Cieľom opatrenia 1.1 „Infraštruktúra vzdelávania“ je zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb v oblasti vzdelávania prostredníctvom rekonštrukcie, rozširovania a modernizácie školských a predškolských zariadení.

Oprávnenými aktivitami opatrenia sú:

- rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia existujúcich zariadení a s tým súvisiace obstaranie vybavenia vrátane IKT vybavenia
 - o prístavba, nadstavba, stavebné úpravy, budovanie, rekonštrukcia stavieb a dokončenie rozostavaných stavieb, napojenie stavieb na inžinierske siete
 - o zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov (zlepšenie tepelno-izolačných vlastností konštrukcií, oprava a výmena strešného plášťa vrátane strešnej krytiny, oprava a výmena výplňových otvorových konštrukcií, opravy technického, energetického a technologického vybavenia a zariadení objektu, výmena vykurovacích kotlov a telies, vnútorných inštaláčnych rozvodov, klimatizačného zariadenia a pod.)
 - o obstaranie vnútorného a vonkajšieho vybavenia objektu, nevyhnutne súvisiaceho s účelom využitia stavby, vrátane IKT vybavenia
 - o projektové a inžinierske práce pre projekt, externý projektový manažment
- podporné aktivity

Oprávnenými žiadateľmi sú tak subjekty verejnej správy, ako aj subjekty súkromného sektora. Medzi subjekty verejnej správy môžeme zahrnúť obce, mestské časti, vyššie územné celky, krajské školské úrady a ústredné úrady štátnej správy. K subjektom súkromného sektora patria neziskové organizácie založené v zmysle zákona č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby v znení neskorších predpisov, náboženské spoločnosti, združenia založené v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.

Minimálne celkové oprávnené výdavky sú stanovené vo výške 165 000 € pre materské školy a špeciálne školy a 265 000 € pre základné školy a iné školy. Maximálne celkové oprávnené výdavky sú stanovené vo výške 3 320 000 €.

4.3 Prioritná os 4 – Regenerácia sídiel

Cieľom prioritnej osi 4 – Regenerácia sídiel je posilnenie konkurencieschopnosti a skvalitnenie verejných priestranstiev. Oprávnenými žiadateľmi v rámci tejto prioritnej osi sú miestne samosprávy. V oblasti komerčných záchranných služieb sú hlavnými oprávnenými prijímateľmi subjekty verejného sektora.

4.3.1 Opatrenie 4.1 – Regenerácia sídiel

Oprávnené aktivity a činnosti v rámci opatrenia 4.1 Regenerácia sídiel ROP boli Riadiacim orgánom pre ROP definované tak, aby boli v súlade s cieľom prioritnej osi 4 Regenerácia sídiel ROP, a tým aj v súlade s globálnym cieľom operačného programu.

Cieľ prioritnej osi 4 Regenerácia sídiel ROP je definovaný ako „*Zvýšenie konkurencieschopnosti sídiel a zvýšenie kvality a bezpečnosti verejných priestranstiev*“ a globálny cieľ operačného programu je definovaný ako „*Zvýšenie dostupnosti a kvality občianskej infraštruktúry a vybavenosti územia v regiónoch*“.

Medzi oblasti podpory patria:

- samostatne dopytovo orientované projekty určené pre obnovu a čiastočné budovanie sídiel v centrálnych časti miest a obcí (oblasť podpory 4.1a)
- integrované stratégie rozvoja mestských oblastí postihnutých alebo ohrozených fyzickým úpadkom a sociálnym vylúčením (oblasť podpory 4.1b)

-
- projekty rozvoja obcí s rómskymi osídleniami vo vidieckom prostredí (oblasť podpory 4.1c)
 - neinvestičné projekty regenerácie sídel (oblasť podpory 4.1d)

Medzi oprávnené aktivity samostatne dopytovo orientovaných projektov (oblasť podpory 4.1a) zahŕňame:

- rekonštrukcia miestnych komunikácií vrátane dopravných subsystémov
- výstavba a rekonštrukcia chodníkov a cyklistických trás vrátane dopravných subsystémov
- rekonštrukcia mostov a lávok v nadväznosti na realizáciu investičných aktivít zameraných na miestne komunikácie, chodníky a cyklistické trasy
- úprava verejných priestranstiev a prvkov verejnej zelene
- výstavba a rekonštrukcia verejných osvetlení
- rekonštrukcia a výstavba autobusových zastávok
- rekonštrukcia a výstavba verejných hygienických zariadení
- úprava a regulácia povodí v zastavaných územiach obcí a miest v nadväznosti na realizáciu iných investičných aktivít
- rekonštrukcia vodovodov a kanalizácií v nadväznosti na realizáciu iných aktivít regenerácie sídiel

Oprávnenými prijímateľmi pre samostatne dopytovo orientované projekty sú subjekty verejnej správy (obce, mestské časti), ktoré sú identifikované ako inovačné a kohézne poly rastu. Intervencie sa realizujú výlučne na základe územnoplánovacej dokumentácie a nie sú určené pre krajské mestá.

Minimálne celkové oprávnené výdavky na projekty revitalizácie verejných priestranstiev sídiel, na ktoré som sa zamerala sú vo výške 170 000 € a maximálne celkové oprávnené výdavky sú stanovené vo výške 2 300 000 €.

4.3.2 Opatrenie 4.2 – Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb

Cieľom opatrenia 4.2 je zvýšiť kvalitu a bezpečnosť verejných priestranstiev prostredníctvom rekonštrukcie, rozširovanie a modernizácia zariadení nekomerčných záchranných služieb vrátane obstarania ich vybavenia.

Oprávnenými aktivitami opatrenia sú:

- rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia existujúcich zariadení

-
- budovanie nových zariadení Hasičského a záchranného zboru – výjazdových staníc HaZZ
 - obstaranie vybavenia vrátane IKT vybavenia okrem dopravných prostriedkov
 - obstaranie vybavenia povodňovej záchranej služby zriadenej HaZZ

Oprávnenými žiadateľmi sú subjekty verejnej správy, medzi ktoré môžeme zahrnúť Krajské riaditeľstvo HaZZ, Ministerstvo vnútra SR ako zriaďovateľ záchranných brigád HaZZ, obce a horské záchranné služby, ako aj subjekty súkromného sektora. Medzi takéto subjekty zahŕňame združenia založené v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov a neziskové organizácie založené v zmysle zákona č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecné prospešné služby v znení neskorších predpisov.

Rozpočet finančných prostriedkov pre opatrenie je 94 117 627 €. Z tejto výšky finančných prostriedkov je finančná podpora z ERDF je vo výške 85 % a z národných zdrojov je vo výške 15 %. Minimálne celkové oprávnené výdavky sú stanovené vo výške 99 500 €. Maximálny limit nie je stanovený.

4.4 Póly rastu

Obce sú zoradené do skupín podľa ich významu a ich lokalizácie v sídelnom systéme. Tak boli špecifikované inovačné póly rastu, záujmové územie inovačných pólov rastu a kohézne póly rastu.

Inovačné póly rastu

K inovačným pólom rastu zahŕňame krajské mestá, mestá so sídlom obvodného úradu a mestá s bývalým sídlom okresného úradu. Ide o centrá osídlenia celoštátneho až medzinárodného významu (krajské mestá) a okolo centier osídlenia regionálneho až nadregionálneho významu. Pri definovaní inovačných pólov rastu sa vychádza z celoštátnej územnoplánovacej dokumentácie, z Konceptie územného rozvoja Slovenska 2001 a zo správneho členenia SR.

Kohézne póly rastu

Medzi kohézne póly rastu zahŕňame mikroregionálne centrá, v ktorých sa nachádza matričný úrad, spoločný obecný úrad, základné školy s prvým a druhým stupňom. Patria sem aj obce, ktoré boli v minulosti strediskovou obcou – obce

miestneho významu. ZMOS ju zvažuje ako sídlo spoločného obecného úradu. Patria sem aj obce, ktoré majú strednú školu, prípadne majú viac ako 1 500 obyvateľov.

4.5 Analýza výziev opatrení ROP

4.5.1 Analýza výzvy na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 1.1 – 2008/01

Výzva na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 1.1 – 2008/01 bola vyhlásená ako prvá výzva v rámci ROP v programovacom období 2007 – 2013. Bola vyhlásená na obdobie od 21. januára 2008 do 31. októbra 2008, pričom schvaľovanie žiadostí o NFP bolo ukončené až v januári 2009. Hodnotené obdobie bolo od 21. januára do 20. októbra 2008.

Výzva slúžila na zvýšenie kvality poskytovaných služieb v oblasti vzdelávania prostredníctvom rekonštrukcie, rozširovania a modernizácie materských, základných a stredných škôl a príslušných školských zariadení, vrátane obstarania ich vybavenia.

Oprávnenými žiadateľmi o NFP sú len subjekty verejného sektora:

- obec
- VÚC
- krajský školský úrad
- orgány štátnej správy

Celková suma schválených oprávnených výdavkov Nitrianskeho kraja v rámci opatrenia 1.1 – Infraštruktúra vzdelávania bola vo výške 42 337 766,35 €, z čoho NFP z ERDF bola vo výške 40 220 878,03 €.

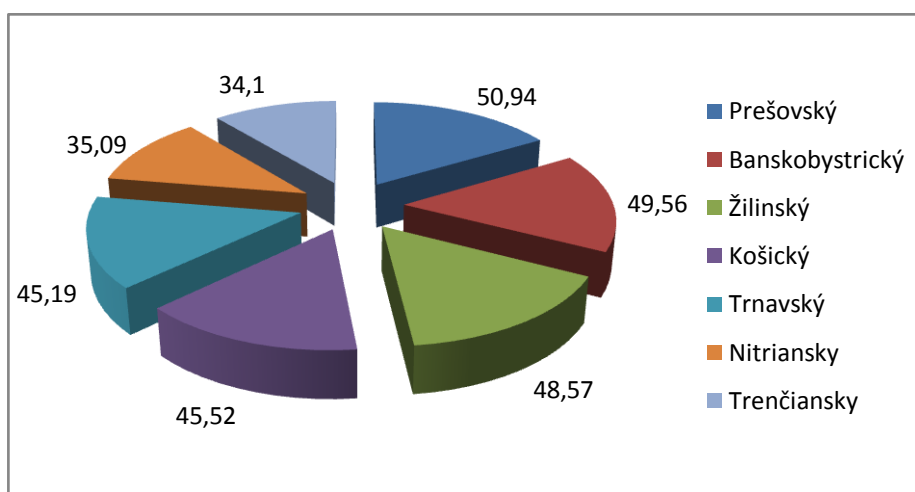
V rámci výzvy na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 1.1 – 2008/01 bolo na SR prijatých celkom 1 009 žiadostí. Nitriansky kraj mal z tohto celkového počtu prijatých 151 žiadostí. Z nich postúpilo do výberového procesu 143, z ktorých bolo 53 schválených a 90 neschválených (tabuľka 2). Podľa úspešnosti schválených žiadostí o NFP za rok 2008 sa Nitriansky samosprávny kraj zaraďuje na 6. miesto.

Tabuľka 2 – Výsledky žiadostí o NFP v rámci výzvy ROP-1.1-2008/01 podľa úspešnosti

Kraj	Prijaté žiadosti o NFP	Postupujúce žiadosti do výberového procesu	Schválené žiadosti o NFP	Neschválené žiadosti o NFP	Úspešnosť žiadostí o NFP (%)
Prešovský	212	199	108	91	50,94
Banskobystrický	115	111	57	54	49,56
Žilinský	175	163	85	78	48,57
Košický	123	117	56	61	45,52
Trnavský	104	101	47	54	45,19
Nitriansky	151	143	53	90	35,09
Trenčiansky	129	120	44	76	34,10
SPOLU	1 009	954	450	504	-

Zdroj: MVRR SR, 2009

Graf 1 – Úspešnosť žiadostí o NFP

Zdroj: vlastné spracovanie

4.5.2 Analýza výzvy na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 1.1 – 2009/01

Výzva na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 1.1 – 2009/01 bola vyhlásená na obdobie od 04. mája 2009 do 17. marca 2010.

Oprávnenými žiadateľmi o NFP sú len subjekty verejného sektora:

- obec
- VÚC

- krajský školský úrad
- orgány štátnej správy

Celková suma schválených oprávnených výdavkov Nitrianskeho kraja v rámci opatrenia 1.1 – Infraštruktúra vzdelávania bola vo výške 30 475 699,37 €, z čoho NFP z ERDF je vo výške 29 048 553,20 € (tabuľka 3).

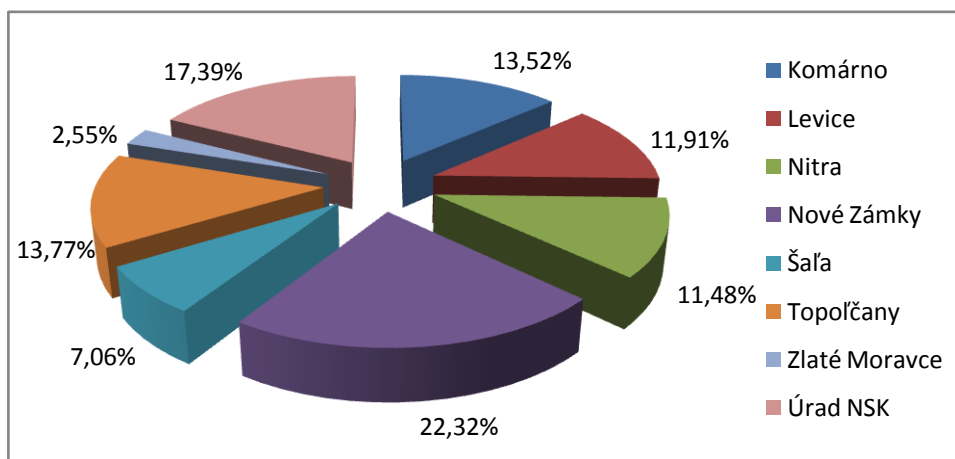
Najväčšia časť z celkovej sumy NSK smerovali do okresu Nové Zámky, a to vo výške 22,32 %. Tieto finančné prostriedky sa použili na rekonštrukciu a modernizáciu základných a materských škôl, ako aj na zateplenie budov. Najmenej finančných prostriedkov bolo určených okresu Zlaté Moravce, a to vo výške 2,55 %. Tu sa prostriedky použili na skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu na ZŠ v Tesárskych Mlyňanoch (graf 2).

Tabuľka 3 – Celkové oprávnené výdavky pre ROP – 1.1 – 2009/01

Okres	Celkové oprávnené výdavky	Výška NFP	Percentuálna úspešnosť
Komárno	4 121 857,60	3 915 764,71	13,52%
Levice	3 628 470,33	3 447 046,79	11,91%
Nitra	3 499 377,98	3 324 409,08	11,48%
Nové Zámky	6 801 953,94	6 461 856,24	22,32%
Šaľa	2 148 374,55	2 137 594,69	7,06%
Topoľčany	4 197 870,99	3 987 977,43	13,77%
Zlaté Moravce	777 796,52	738 906,68	2,55%
Úrad NSK	5 299 997,46	5 034 997,58	17,39%
Spolu	30 475 699,37	29 048 553,20	100,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 2 – Percentuálne vyjadrenie celkových oprávnených výdavkov

Zdroj: vlastné spracovanie

4.5.3 Analýza výzvy na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 4.1a – 2009/01

Výzva na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 4.1a – 2009/01 bola vyhlásená na obdobie od 16. marca 2009 do 19. septembra 2009.

Výzva bola vyhlásená za účelom poskytnutia pomoci žiadateľom na realizáciu projektov, ktorých ciele prispievajú za účelom k napĺňaniu cieľa opatrenia 4.1 Regenerácia sídiel ROP. Zameriava sa na posilnenie vybavenosti územia prostredníctvom regenerácie sídiel a zvýšením ich konkurencieschopnosti. Zvýšenie kvality a bezpečnosti verejných priestranstiev.

Oprávneným žiadateľom je obec založená v zmysle zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov, ktorá je v zmysle metodiky ROP určená ako pól rastu.

Celková suma schválených oprávnených výdavkov Nitrianskeho kraja v rámci opatrenia 4.1a – Samostatne dopytovo orientované projekty bola vo výške 64 733 198,34 €, z čoho NFP z ERDF bola vo výške 61 496 538,43 € (tabuľka 4).

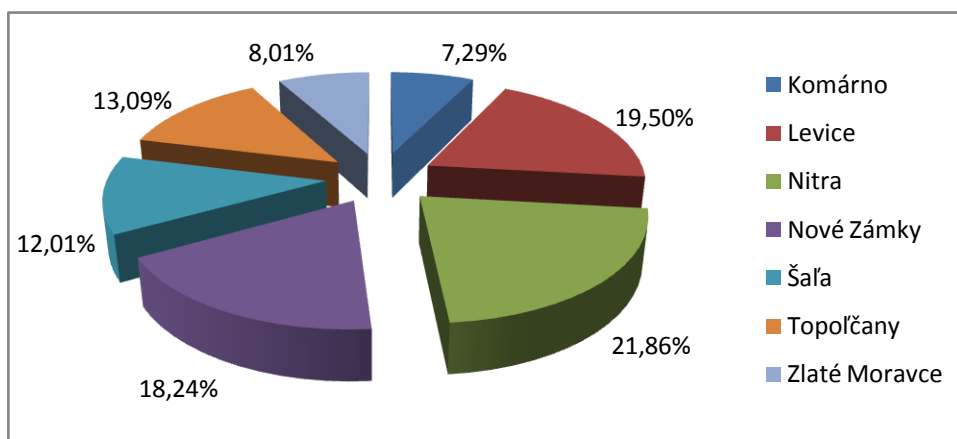
Najviac finančných prostriedkov smerovalo do okresu Nitra, a to vo výške 22,65 %. Finančné prostriedky sa použili zatraktívnenie a revitalizáciu centrálnych zón obcí okresu. Najmenej prostriedkov bolo určené pre okres Zlaté Moravce, a to vo výške 5,49 %, kde sa tieto finančné prostriedky použili napr. na regeneráciu centrálnych zón obcí (graf 3).

Tabuľka 4 – Celkové oprávnené výdavky pre ROP – 4.1a – 2009/01

Okres	Celkové oprávnené výdavky	Výška NFP	Percentuálna úspšnosť
Komárno	4 720 544,84	4 484 517,60	7,29%
Levice	12 619 964,81	11 988 966,57	19,50%
Nitra	14 160 464,11	13 452 440,90	21,86%
Nové Zámky	11 804 128,66	11 213 922,23	18,24%
Šaľa	7 775 928,63	7 387 132,20	12,01%
Topoľčany	8 471 882,75	8 048 288,62	13,09%
Zlaté Moravce	5 180 284,54	4 921 270,31	8,01%
Spolu	64 733 198,34	61 496 538,43	100,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 3 – Percentuálne vyjadrenie celkových oprávnených výdavkov

Zdroj: vlastné spracovanie

4.5.4 Analýza výzvy na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 4.2 – 2008/01

Výzva na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 4.2 – 2008/01 bola vyhlásená na obdobie od 30. mája 2008 do 20. marca 2009.

Výzva bola zameraná na podporu rekonštrukcie, opravy a rozširovania zariadení nekomerčných záchranných služieb vrátane obstarania vybavenia, čím sa zvýši ich kvalita a bezpečnosť.

K oprávneným žiadateľom patrí:

- krajské riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru
- Ministerstvo vnútra SR ako zriaďovateľ záchranných brigád Hasičského a záchranného zboru
- Ministerstvo vnútra SR ako zriaďovateľ Strednej školy požiarnej ochrany Ministerstva vnútra SR
- obec

Celková suma schválených oprávnených výdavkov Nitrianskeho kraja v rámci opatrenia 4.2 – Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb bola 3 689 560,09 €, z čoho NFP z ERDF bola vo výške 3 505 022,08 € (tabuľka 5).

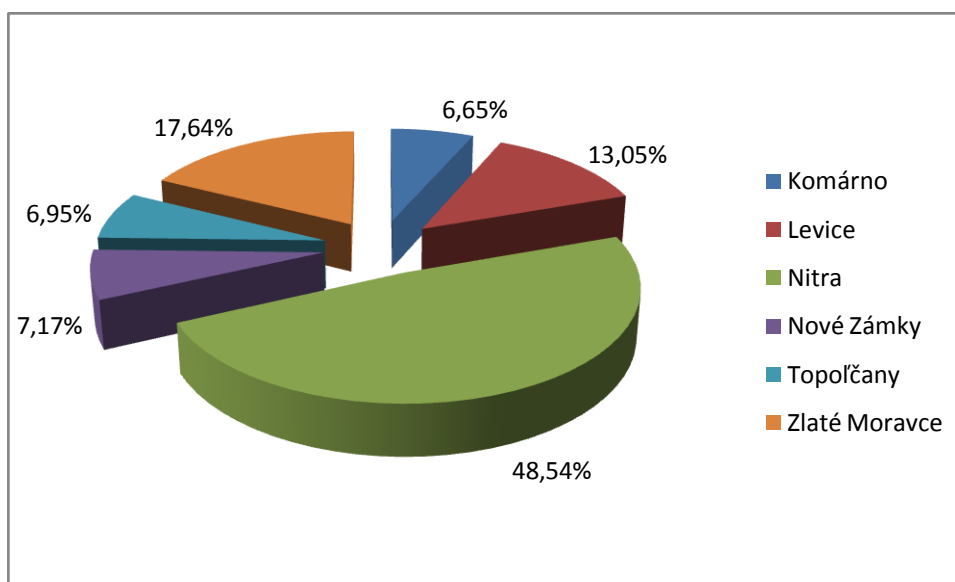
Najviac finančných prostriedkov smerovalo do okresu Nitra, a to vo výške 48,54 %. Použili sa na rekonštrukciu, prístavby a nadstavby hasičských staníc. Najmenej prostriedkov získal okres Komárno, a to vo výške 6,65 %. Tie sa použili na rekonštrukciu obecných hasičských zbrojníc (graf 4).

Tabuľka 5 – Celkové oprávnené výdavky pre ROP – 4.2 – 2008/01

Okres	Celkové oprávnené výdavky	Výška NFP	Percentuálna úspšnosť
Komárno	245 256,77	232 933,93	6,65%
Levice	481 630,57	457 549,04	13,05%
Nitra	1 791 088,19	1 701 533,78	48,54%
Nové Zámky	264 542,91	251 315,76	7,17%
Topoľčany	256 270,47	243 456,95	6,95%
Zlaté Moravce	650 771,18	618 232,62	17,64%
Spolu	3 689 560,09	3 505 022,08	100,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 4 – Percentuálne vyjadrenie celkových oprávnených výdavkov

Zdroj: vlastné spracovanie

4.5.5 Analýza výzvy na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 4.2 – 2009/01

Výzva na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 4.2 – 2009/01 bola vyhlásená na obdobie od 07. augusta 2009 do 01. marca 2010.

Medzi oprávnených žiadateľov zahŕňame:

- krajské riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru
- Ministerstvo vnútra SR ako zriaďovateľ záchranných brigád Hasičského a záchranného zboru
- obec

Celková suma schválených oprávnených výdavkov Nitrianskeho kraja v rámci opatrenia 4.2 – Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb bola vo výške 4 971 554,41 €, z čoho NFP z ERDF bola vo výške 4 722 976,68 € (tabuľka 6).

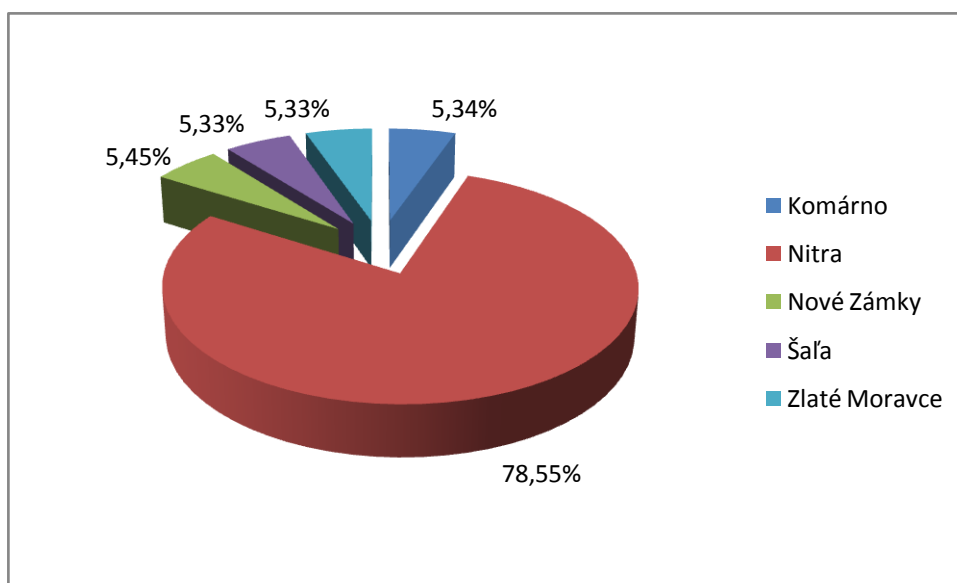
Najviac finančných prostriedkov za Nitriansky kraj získal v rámci výzvy na predkladanie žiadostí o NFP ROP – 4.2 – 2009/01 okres Nitra, kde smerovalo 78,55 % prostriedkov. Tie sa použili na rekonštrukcie a rozšírenie hasičských staníc. Najnižšia časť prostriedkov smerovala do okresu Šaľa a Zlaté Moravce, a to výške 5,33 %. Nadobudnuté finančné prostriedky jednotlivé okresy použili na rekonštrukcie a modernizácie hasičských staníc (graf 5).

Tabuľka 5 – Celkové oprávnené výdavky pre ROP – 4.2 – 2009/01

Okres	Celkové oprávnené výdavky	Výška NFP	Percentuálna úspšnosť
Komárno	265 276,21	252 012,39	5,34%
Nitra	3 905 326,70	3 710 060,37	78,55%
Nové Zámky	270 567,77	257 039,38	5,45%
Šaľa	265 222,15	251 961,04	5,33%
Zlaté Moravce	265 160,58	251 902,55	5,33%
Spolu	4 971 554,41	4 722 976,68	100,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 5 – Percentuálne vyjadrenie celkových oprávnených výdavkov

Zdroj: vlastné spracovanie

4.6 Rozdelenie obcí Nitrianskeho kraja do pólov rastu

Pre účely čerpania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov a kohézneho fondu prostredníctvom operačných programov Národného strategického referenčného rámca SR 2007 – 2013, boli na základe rozhodnutia ministra výstavby a regionálneho rozvoja SR č. 3/2007 zo 6. júna 2007 všetky obce ležiace na území SR rozdelené na obce, ktoré sú tzv. pólmi rastu a obce ležiace mimo pólov rastu.

Obce ležiace mimo pólov rastu s výnimkou dohodnutého počtu obcí zahŕňajúcich rómske osídlenia sa môžu uchádzať o finančné prostriedky z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka.

Na SR máme celkom 2 891 obcí, z toho 354 je z Nitrianskeho samosprávneho kraja, ktoré spadajú pod póly rastu, prípadne sú v záujmovom území inovačných pólov rastu alebo sú mimo týchto pólov (tabuľka 7).

Tabuľka 7 – Póly rastu

Kraj	Inovačné póly rastu	Kohézne póly rastu	Záujmové územie inovačných pólov rastu	Obce mimo pólov rastu a záujmových území	Spolu
Bratislavský	4	33	22	14	73
Nitriansky	10	146	28	170	354
Banskobystrický	13	112	66	325	516
Košický	12	118	75	235	440
Prešovský	13	163	93	397	666
Trenčiansky	12	92	23	149	276
Trnavský	7	99	26	119	251
Žilinský	11	128	82	94	315

Zdroj: vlastné spracovanie

4.6.1 Inovačné póly rastu

V SR sa v prvom návrhu vymedzilo 72 inovačných pólov rastu a bez Bratislavského kraja ich bolo 68. Zoznam inovačných pólov rastu sa však na základe požiadaviek samosprávnych krajov doplnil. Na SR je vymedzených spolu 82 inovačných pólov rastu vrátane Bratislavského kraja a 78 inovačných pólov rastu mimo Bratislavského kraja. Z celkového počtu 82 inovačných pólov rastu na Slovensku má Nitriansky kraj 10 inovačných pólov rastu.

Medzi inovačné póly NSK patria sem nasledovné obce: Nitra, Komárno, Nové Zámky, Kolárovo, Levice, Vrábce, Štúrovo, Šaľa, Topoľčany a Zlaté Moravce. Ide

o centrá osídlenia celoštátneho až medzinárodného významu (Nitra), regionálneho až nadregionálneho významu (Komárno a Nové Zámky) a centrá osídlenia regionálneho významu.

4.6.2 Kohézne póly rastu

V SR máme vymedzených 891 kohéznych pólov rastu vrátane Bratislavského kraja a 858 kohéznych pólov rastu mimo Bratislavského kraja. Z celkového počtu 891 kohéznych pólov rastu má Nitriansky kraj 146 kohéznych pólov (tabuľka 8).

Kohéznych pólov rastu ležiacich v záujmovom území inovačných pólov rastu je spolu 207 (mimo Bratislavského kraja). Spolu tak v záujmových územiach inovačných pólov rastu leží 600 obcí (mimo Bratislavského kraja).

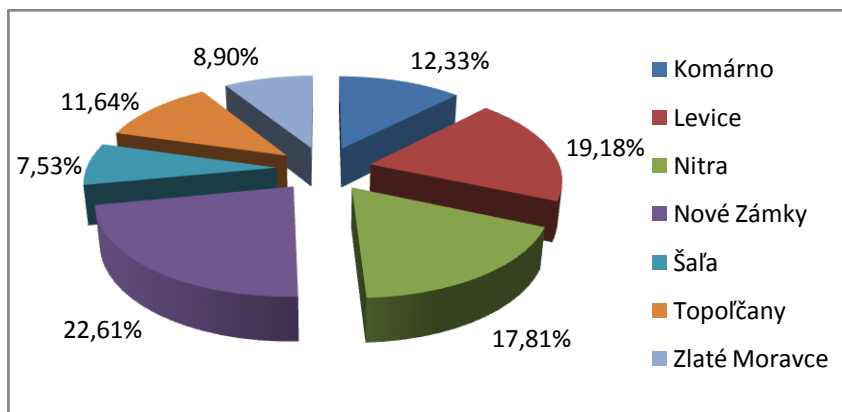
Najviac obcí spadajúcich medzi kohézne póly rastu sa nachádza v okrese Nové Zámky, a to je 33 obcí, čo predstavuje 22,61 %. Najmenej obcí patriacich medzi tieto póly sú obce okresu Šaľa, kde je takýchto obcí 11, t. j. 7,53 %.

Tabuľka 8 – Kohézne póly rastu NSK

Okres	Počet obcí	Percentuálny podiel
Komárno	18	12,33%
Levice	28	19,18%
Nitra	26	17,81%
Nové Zámky	33	22,61%
Šaľa	11	7,53%
Topoľčany	17	11,64%
Zlaté Moravce	13	8,90%
Spolu	146	100,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 6 – Percentuálne vyjadrenie kohéznych pólov rastu NSK

Zdroj: vlastné spracovanie

4.6.3 Obce v záujmovom území inovačných pólů rastu

Celkovo pôvodný zoznam vymedzil 412 obcí v SR, ktoré ležia v záujmovom území inovačných pólů rastu a ktoré nie sú ani inovačnými ani kohéznymi pólmi rastu. Mimo Bratislavského kraja bolo takýchto obcí spolu 390. Tento zoznam sa po dohode so samosprávnymi kraji spresnil na 415 obcí v SR, ktoré ležia v záujmovom území inovačných pólů rastu. Mimo Bratislavského kraja bolo vymedzených 393 ležiacich v záujmovom území inovačných pólů rastu (tabuľka 9).

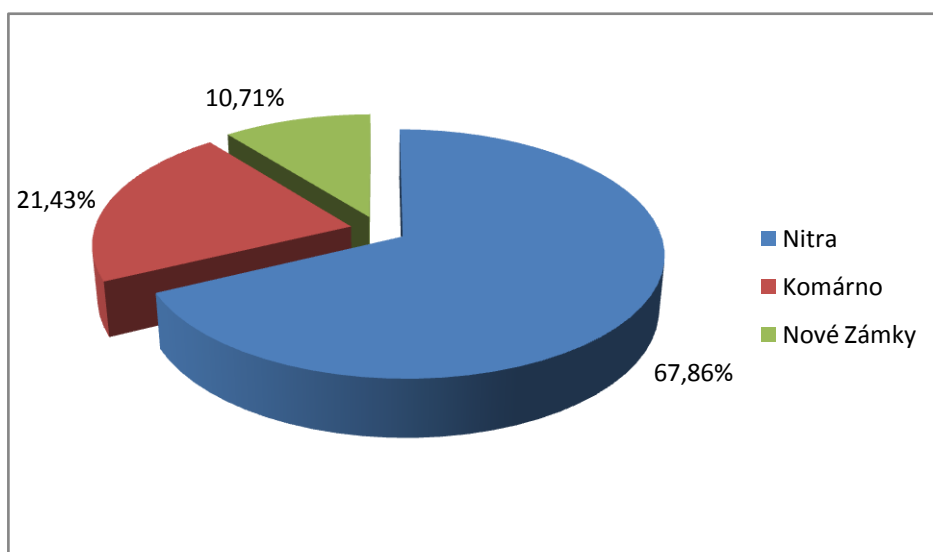
V Nitrianskom kraji sa nachádza 28 obcí, ktoré ležia v záujmovom území inovačných pólů rastu. Najviac obcí je v okrese Nitra, a to 19 obcí, čo predstavuje 67,86 % a najmenej obcí spadajúcich do záujmového územia je v okrese Nové Zámky, a to 3 obce, čo predstavuje 10,71 % (graf 7).

Tabuľka 9 – Záujmové územie inovačných pólů rastu

Okres	Počet obcí	Percentuálny podiel
Nitra	19	67,86%
Komárno	6	21,43%
Nové Zámky	3	10,71%
Spolu	28	100,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 7 – Percentuálne vyjadrenie obcí ležiacich v záujmovom území

Zdroj: vlastné spracovanie

4.6.4 Obce mimo pólov rastu a záujmového územia

Počet obcí, ktoré nie sú ani inovačnými pólmi rastu, neležia v záujmovom území a nie sú ani kohéznymi pólmi rastu je na SR spolu 1 503 vrátane Bratislavského kraja, mimo Bratislavského kraja je to 1 489 obcí. Tieto obce sú oprávnené čerpať len z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka. Z celkového počtu 1 503 obcí je 170 obcí z Nitrianskeho kraja, ktoré nespádajú pod inovačné a ani kohézne póly rastu (tabuľka 10).

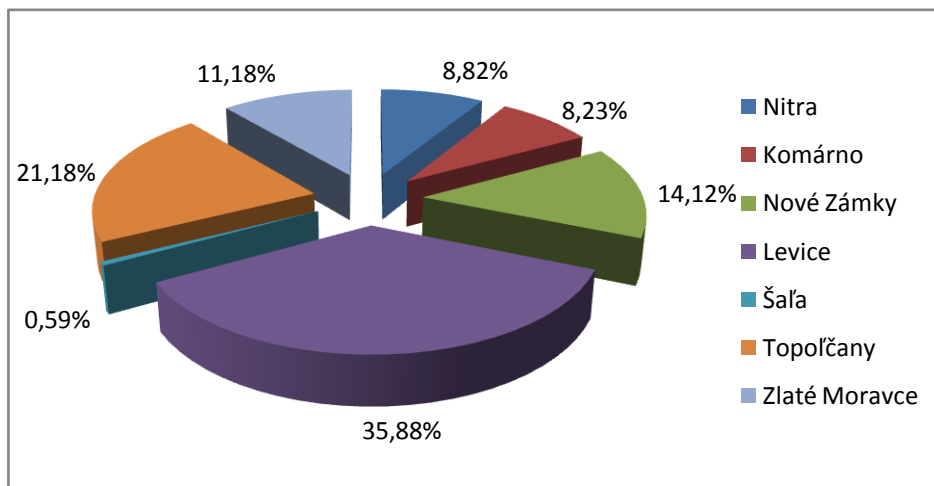
Najviac obcí, ktoré sú mimo pólov rastu je v okrese Levice, a to je 61 obcí, čo predstavuje 35,88 %. Najmenej obcí mimo pólov sú v okrese Šaľa, a to 1, čo predstavuje 0,59 % (graf 8).

Tabuľka 10 – Obce mimo pólov a záujmového územia

Okres	Počet obcí	Percentuálny podiel
Nitra	15	8,82%
Komárno	14	8,23%
Nové Zámky	24	14,12%
Levice	61	35,88%
Šaľa	1	0,59%
Topoľčany	36	21,18%
Zlaté Moravce	19	11,18%
Spolu	170	100,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 8 – Percentuálne vyjadrenie obcí mimo pólov rastu a záujmového územia

Zdroj: vlastné spracovanie

5 NÁVRH NA VYUŽITIE VÝSLEDKOV

Výberový proces žiadostí o NFP je zložitý proces. Proces schvaľovania žiadostí o NFP pozostáva z kontroly formálnej správnosti, odborného hodnotenia a výberu žiadostí o NFP.

Kontrola formálnej správnosti je spojená s predložením a registráciou žiadosti o NFP. Odborné hodnotenie je realizované internými hodnotiteľmi a automatizovaným hodnotiacim systémom. Do výberového procesu potom postupujú tie žiadosti, ktoré splnili tieto podmienky.

Pri porovnaní celkového počtu schválených žiadostí o nenávratný finančný príspevok za Slovenskú republiku s celkovým počtom schválených žiadostí za Nitriansky samosprávny kraj, zistíme, že je spolu za jednotlivé okresy schválených 18,9 % žiadostí.

Dôvodom môže byť, že samosprávne kraje predložili len približne polovicu z počtu žiadostí o NFP. Ďalším následkom je zúženie skupiny oprávnených žiadateľov len na subjekty verejného sektora.

Cieľom Nitrianskeho samosprávneho kraja je vytvoriť rozvíjajúci sa región. Jeho ciele sa zameriavajú na zlepšenie kvality života svojich obyvateľov kraja. Kraj bude progresívny, keď bude budovať výkonnú ekonomiku, ktorá bude založená na moderných technológiách.

Záver

Diplomová práca sa zameriava na analýzu regionálnej politiky v oblasti základnej infraštruktúry v Nitrianskom samosprávnom kraji. Na jej vypracovanie boli použité výzvy Regionálneho operačného programu. Ide o výzvy Prioritnej osi 1 – Infraštruktúra vzdelávania a Prioritnej osi 4 – Regenerácia sídiel.

V rámci týchto prioritných osí bolo analyzované Opatrenie 1.1 – Infraštruktúra vzdelávania, Opatrenie 4.1 – Regenerácia sídiel, oblasť aktivity 4.1a – Samostatne dopytovo orientované projekty a Opatrenie 4.2 – Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb. Diplomová práca sa zameriava na schválené výzvy podávané obcami jednotlivých okresov NSK .

Spolu za všetky opatrenia Regionálneho operačného programu bolo za Slovenskú republiku schválených 1 037 žiadostí o nenávratný finančný príspevok. Ztohto celkového počtu žiadostí bolo 196 schválených za Nitriansky samosprávny kraj.

Z vlastnej práce vyplýva, spolu za roky 2008 a 2009 bolo v rámci Prioritnej osi 1 – Infraštruktúra vzdelávania, Opatrenia 1.1 – Infraštruktúra vzdelávania spolu schválených 771 žiadostí o nenávratný finančný príspevok za celú Slovenskú republiku. Z toho bolo spolu za Nitriansky kraj schválených 99 žiadostí o nenávratný finančný príspevok.

V roku 2008 bolo celkovo prijatých 1 009 žiadostí o NFP v rámci opatrenia 1.1 za Slovenskú republiku. Z nich nebolo schválených 55. Spolu bolo z Nitrianskeho samosprávneho kraja prijatých 151 žiadostí. Osem žiadostí však z toho počtu nepostúpilo. Spolu bolo schválených len 53 a 90 neschválených žiadostí o NFP. Najviac žiadostí bolo schválených v 8 kole. Finančné prostriedky boli použité na zateplenie budov, stavebné úpravy, rekonštrukciu a modernizáciu školských zariadení.

V roku 2009 bolo za Nitriansky kraj v rámci tohto opatrenia schválených 46 žiadostí z celkového počtu 321 žiadostí. Najviac žiadostí v roku 2009 bolo schválených v okrese Nové Zámky, a to 10 žiadostí o nenávratný finančný príspevok. Poskytnuté finančné prostriedky boli taktiež použité na rekonštrukcie a stavebné úpravy predškolských a školských zariadení.

V rámci opatrenia 4.1 – Regenerácie sídiel , oblasti podpory 4.1a – Samostatne dopytovo orientované projekty, bolo spolu za rok 2009 schválených za Slovenskú

republiku 105 žiadostí. Z nich bolo 78 z Nitrianskeho kraja. Najviac žiadostí bolo schválených v okrese Nitra a Nové Zámky, a to 19.

Spolu v rámci opatrenia 4.2 – Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb bolo za roky 2008 a 2009 schválených zo 133 žiadostí o NFP za celú SR len 19 žiadostí za NSK.

V roku 2008 bolo za opatrenie 4.2 za celú Slovenskú republiku schválených spolu 72 žiadostí o nenávratný finančný príspevok. Z nich bolo desať schválených za Nitriansky samosprávny kraj. Najvyššiu percentuálnu úspešnosť mal okres Nitra. Prostriedky sa použili na stavebné úpravy a rekonštrukcie hacičských zbrojíc.

Za rok 2009 bolo v rámci tohto opatrenia spolu za SR schválených 61 žiadostí, z nich bolo deväť za NSK. Najvyššiu percentuálnu úspešnosť mal okres Nitra, kde sa finančné prostriedky použili na rekonštrukcie a modernizácie hasičských staníc.

Z diplomovej práce taktiež vyplýva, že v Nitrianskom samosprávnom kraji je spolu 354 obcí, ktoré sa zaraďujú medzi inovačné a kohézne póly rastu, prípadne obce, ktoré sa nachádzajú v záujmovom území inovačných pólov rastu alebo sú mimo pólov a mimo záujmového územia. Najviac obcí však v rámci kraja spadá medzi tie, ktoré nie sú ani pólmi rastu a ani nie sú v záujmovom území pólov rastu.

Zoznam použitej literatúry

BELAJOVÁ, A. - FÁZIKOVÁ, M. 2005. Regionálna ekonomika. 1. vyd. Nitra : SPU, 2005. ISBN 80-8069-513-X.

CIPÁR, M. 2004. Štrukturálna a regionálna politika [online]. 2004. Dostupné na internete: <http://www.niton.sk/documents/46-88-159-2004_3_str18-19.pdf>.

CULKOVÁ, Z. 2010. Regionálna politika Rakúska [online]. 2010. Dostupné na internete: <http://www.politika.host.sk/Prispevky/prispevok_culkova_regiony1.htm>

DUBECOVÁ, I. 2000. Regionálne analýzy a plánovanie (Vybrané kapitoly). Nitra : SPU, 2000. ISBN 80-7137-805-4.

GÁL, F. a kol. 2003. Slovensko na ceste do neznáma. Bratislava : IVO – Inštitút pre verejné otázky, 2003. ISBN 80-88935-56-3.

GEIST, R. 2008. Regionálny operačný program [online]. 2008. Dostupné na internete: <<http://www.enterprise-europe-network.sk/articles.php?tid=235&lang=sk>>

HRIVÍK, P. 2008. Regionálna politika Európskej únie[online]. 2008. Dostupné na internete: <http://www.fpjj.sk/texty/File/2008_11/Regionalna%20politika%20EU-%20k%20predmetu%20SSEU%20II.doc>

HYŽOVÁ, J. 2004. Regionálna politika [online]. 2004. Dostupné na internete: <http://www3.ekf.tuke.sk/re/EU_informacne_bulletiny/archiv_info/euroakademia_26_01_2004.pdf>

JARÁBKOVÁ, J. 2007. Vybrané kapitoly z cestovného ruchu. 1. vyd. Nitra : SPU, 2007. ISBN 978-80-8069-950-5

<http://www.build.gov.sk/mvrrsr/source/download/001811.pdf>

<http://www.build.gov.sk/mvrrsr/source/document/001403.pdf>

<http://www.edotacie.sk/1/0/1000/sekcia/regionalna-politika/>

http://europa.eu/pol/reg/overview_sk.htm

[http://www.health.gov.sk/redsys/rsi.nsf/0/d91e2c2191972e58c1256e23002f89fa/\\$FILE/prirucka_KP.doc](http://www.health.gov.sk/redsys/rsi.nsf/0/d91e2c2191972e58c1256e23002f89fa/$FILE/prirucka_KP.doc)

http://sk.wikipedia.org/wiki/Region%C3%A1lna_politika

[http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/D60C6608B40DF9EFC1256F8D0049839C/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/D60C6608B40DF9EFC1256F8D0049839C/$FILE/Zdroj.html)

<http://www.rrasenec-pezinok.sk/Default.aspx?tabid=134>

<http://www.strukturalnefondy.sk/Default.aspx?CatId=93>

<http://www.strukturalnefondy.sk/operacne-programy/regionalny-operacny-program/>

<http://www.transparentnefondy.sk/>

<http://www.tsk.sk/sk/regionalny-rozvoj/strukturalne-fondy-2007-2013/regionalny-operacny-program>

<http://www.uciacisaregion.sk/files/rop.pdf>

http://www.unsk.sk/files/regionalny/Impl_OPZI.pdf

<http://www.vasaeuropa.sk/index.php?i=145>

KLAMÁR, R. 2010. Regionálny rozvoj a jeho plánovanie [online]. 2010. Dostupné na internete: <http://naturescience.fhvp.unipo.sk/geografia/trendy/regionalny_rozvoj.htm >

KRUPPOVÁ, R. 2004. Komunitné iniciatívy pre SR. In Čistejšia produkcia [online]. Bratislava : SCPS, 2004. Dostupné na internete: < <http://www.scpc.sk/noviny/2004-3.pdf>>.

LAISSY, A. 2008. Práca pre regióny : Regionálna politika EÚ na obdobie 2007-13 [online]. Brusel : Európska komisia, GR pre regionálnu politiku, 2008. Dostupné na internete:<http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/work_sk.pdf>

LEBIEDZIK, M. 2006. Európska únia : Formovanie štrukturálnej politiky [online]. Opava : Sliezska univerzita, 2006. Dostupné na internete: <<http://www.civil.gov.sk/archiv/CASOPIS/2006/2/0216ho.htm>>.

LIPKOVÁ, Ľ. 2008. Regionálna politika Európskej únie [online]. Bratislava : Ekonomická univerzita, 2008. Dostupné na internete: <http://fsev.tnuni.sk/KMAM/download/studium/HP_EU/CDV_Regionalna_politika_Eu_ropskej_unie.pdf>.

MAREK, T. – KOČMÁNKOVÁ-MENŠÍKOVÁ, L. 2003. Vidiek – šanca pre rozvoj IV. : Súčasný problém rozvoja vidieckeho priestoru. Nitra : SPU, 2003. ISBN 80-8069-369-6.

MLYNKEOVÁ, M. – PORUBČAN, P. 2003. Politológia. Nitra : ENIGMA, 2003. ISBN 80-89132-03-0.

MOROVSKÁ, I. – BUTORACOVÁ ŠINDLERYOVÁ I. – GBUROVÁ J. 2010. Analýza regionálneho rozvoja vybraných krajov SR s podporou marketingového inštrumentária a zvyšovanie konkurencieschopnosti regiónu [online]. Prešov : Fakulta Manažmentu PU, 2010. Dostupné na internete: <www.publib.sk/elpub2/FM/Kotulic10/pdf_doc/16.pdf>

MVRR SR. 2001. Národný plán regionálneho rozvoja Slovenskej republiky. In Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky [online]. 2001. Dostupné na internete: <http://www.zrrhn.sk/konferencia/dokumenty/Narodny_plan_regionalneho_rozvoja_03-2001.doc >.

MVRR SR. 2004. Stratégia Slovenskej republiky pre Kohézny fond 2004 - 2006. In Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky [online]. 2004. Dostupné na internete: <http://www.telecom.gov.sk/index/open_file.php?file=doprava/dopinfrac/program/Dokumenty/StrategiaKF/vlastnymat.doc>.

MVRR SR. 2006. Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013. In Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky [online]. 2006. Dostupné na internete: <<http://www.edis.sk/ekes/material.doc>>.

MVRR SR. 2007. Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013. In Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky [online]. 2007. Dostupné na internete: <http://www.sea.gov.sk/aktuality/material_nsrr_2007.doc>.

MVRR SR. 2008. NSRR SR na roky 2007 – 13 [online]. 2008. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/regional_policy/country/commu/docoutils/brozura_nsrr_kratka_final.pdf>

ORESKÝ, M. 2007. Regionálny rozvoj, ciele regionálneho rozvoja, typológia regiónov [online]. Bratislava : Ekonomická univerzita, 2007. Dostupné na internete: <<http://www.novaera.sk/clanok/334/regionlny-rozvoj-ciele-regionlného-rozvoja-typologia-reginov/>>

PANFIL, T. 2003. Európska únia : Všetko, čo by sme mali vedieť. Bratislava : BELIMEX, 2003. ISBN 80-89083-41-2.

PAPCUNOVÁ, V. – GECÍKOVÁ, I. 2007. Návod na cvičenia z regionálnej ekonomiky. Nitra : SPU, 2007. ISBN 978-80-8069-848-5.

RAJČÁKOVÁ, E. 2005. Regionálny rozvoj a regionálna politika. Bratislava : Univerzita Komenského, 2005. ISBN 80-223-20238-2.

RAJČÁKOVÁ, E. 2008. Regionálny rozvoj a regionálna politika s dôrazom na Slovensko [online]. Bratislava : Univerzita Komenského, 2008. Dostupné na internete: <http://www.elis.sk/download_file.php?product_id=1336&session_id=v5avu602vsviq m5ed5mskjl4u3>

SOJKA, L. 2008. Vymedzenie pojmov a oblasti skúmania regionálnej problematiky v rámci programu VEGA. Prešov : Prešovská univerzita, 2008. Dostupné na internete: <www.pulib.sk/elpub/FM/Stefko1/1.pdf>.

Zákon č. 539/2008 Z. z. zo 4. novembra 2008 o podpore regionálneho rozvoja

ZAMKOVSKÝ, J. 2004. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce : Význam, štruktúra a základné metodické tézy. Banská Bystrica : Centrum pre podporu miestneho aktivizmu, 2004. ISBN 80-968918-4-7.

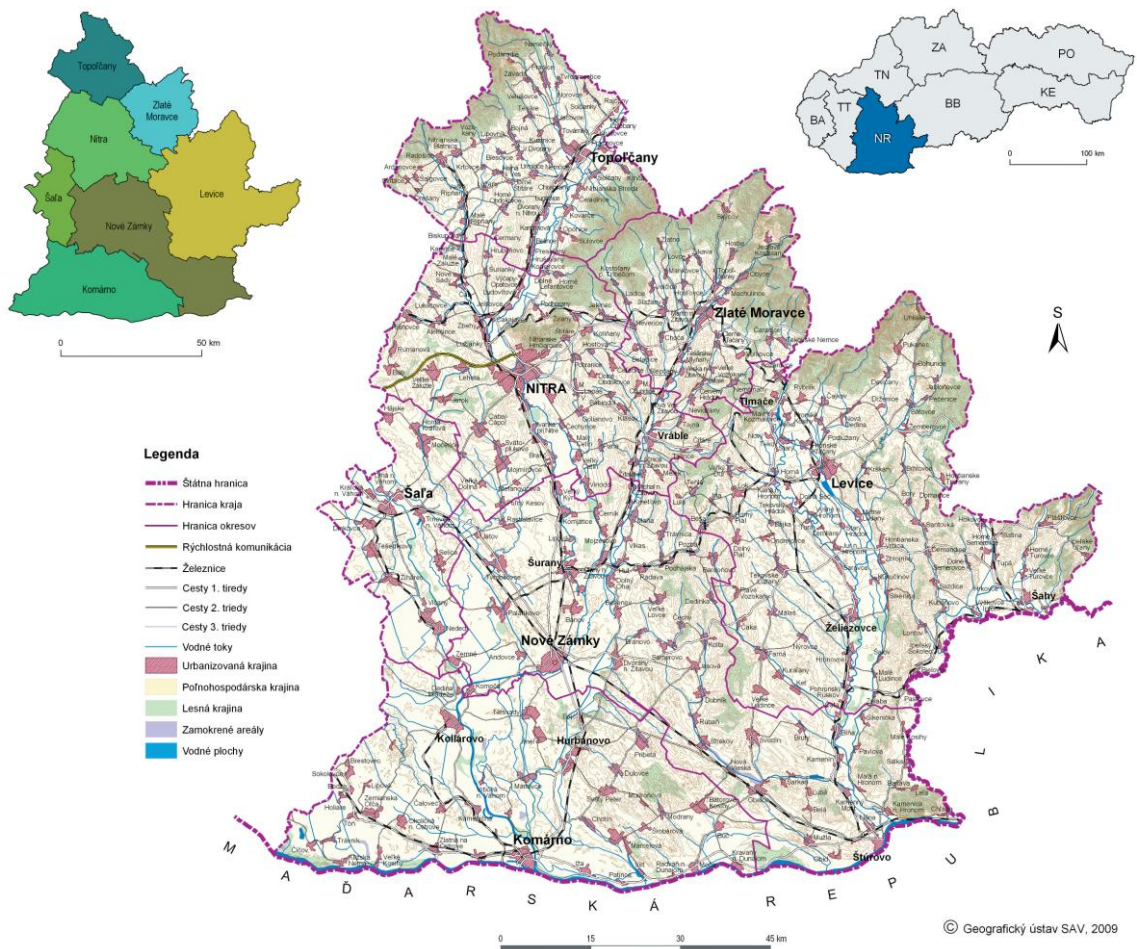
ZAMKOVSKÝ, J. 2004. Smerom k udržateľnej ekonomike : Regionálna politika EÚ a štrukturálne fondy po roku 2006. Banská Bystrica : Centrum pre podporu miestneho aktivizmu, 2004. ISBN 80-968918-3-9.

ŽÁRYOVÁ, T. 2002. Regionálna politiky Európskej únie [online]. Luxemburg : Kancelária pre oficiálne publikácie Európskeho spoločenstva 2001 : Delegácia Európskej komisie v SR, 2002. ISBN 80-89102-01-8. Dostupné na internete: <<http://www.upjs.sk/files/c99d3e7fc52e7378e7a7202f57185edf.pdf>>.

Prílohy

Príloha 1

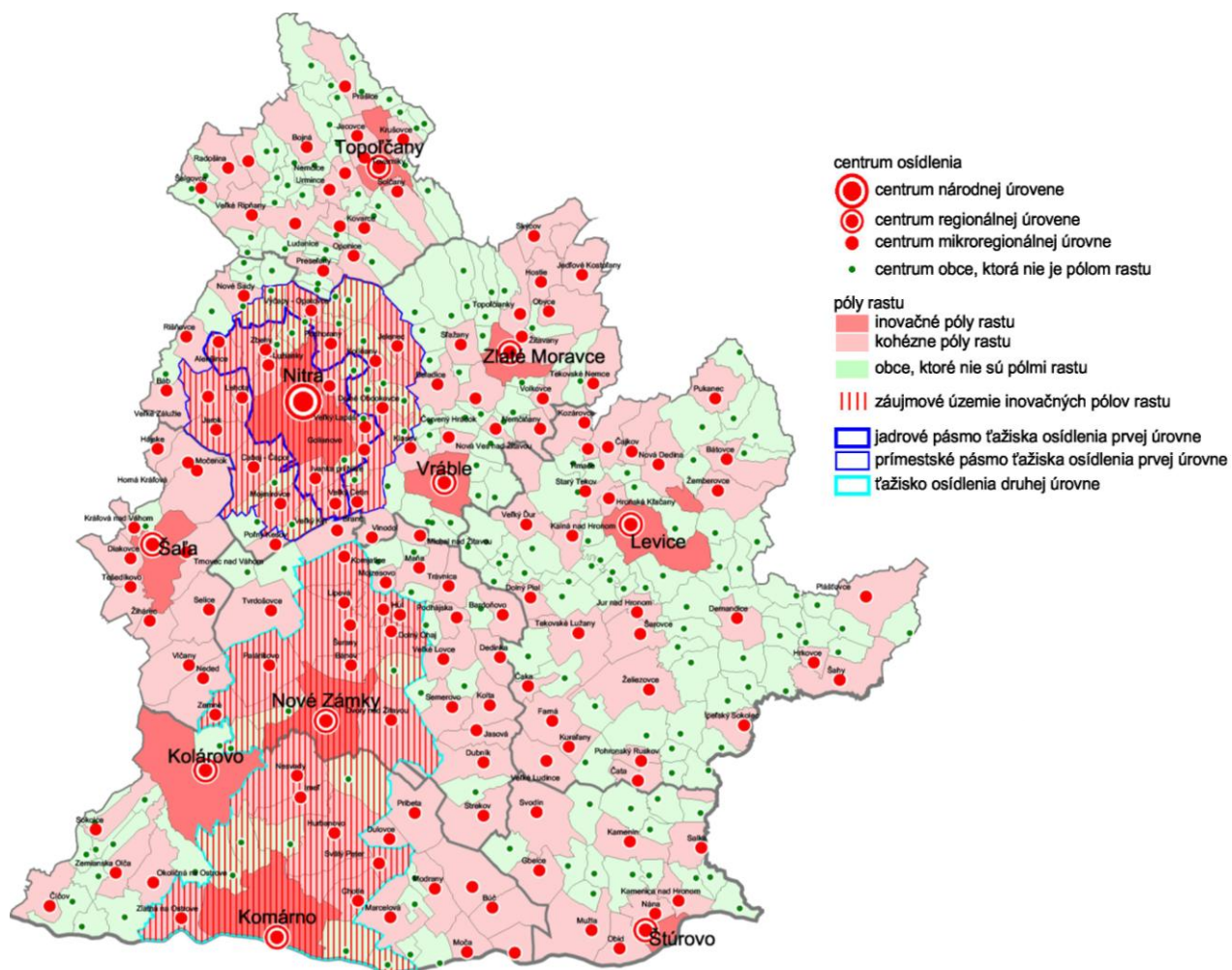
MAPA NITRIANSKEHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA

Zdroj:

<http://img.ihned.cz/attachment.php/140/22425140/sv345F7GIJKLOjk6PWcefgrxzISUwAVm/mapa.jpg>

MAPA PÓLOV RASTU NITRIANSKEHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA

Zroj: <http://www.ropka.sk/dokumenty-na-stiahnutie/>

Príloha 3

ROZDELENIE OBCÍ NITRIANSKEHO KRAJA DO PÓLOV RASTU

POČET OBYVATEĽOV A OBCÍ V SKUPINÁCH	Počet obyvateľov		Počet obcí
	2001	2004	
inovačné póly rastu	304 625	298 556	10
kohézne póly rastu	294 554	295 927	146
inovačné a kohézne póly rastu spolu	599 179	594 483	156
obce v záujmovom území inovačných pólů rastu podporované z EAFRD	22 751	23 993	28
obce mimo pólů rastu a záujmových území podporované z EAFRD	91 492	90 874	170
obce podporované z EAFRD (3+4)	114 243	114 867	198
spolu kraj	713 422	709 350	354

Zdroj: <http://www.ropka.sk/dokumenty-na-stiahnutie/>